

موسسه جعفر امام صادق علیه السلام

عنوان:

اقتصاد قرآنی الگوی حماسه ی اقتصادی

استاد راهنما:

مهدیه جعفری

پژوهشگر:

معصومه باقریان

سال تحصیلی:

پایه دوم مهر ۱۳۹۳

چکیده

آغاز می کنیم تحقیق خود را با یاد خدا و تعاریف ممتد و گسترده از اقتصاد و آشنا شدن با این مقوله ملی و سپس با مراجعه به آیات و روایات مشکلات و راهکارهای دینی و اسلامی اقتصاد را مورد بررسی و تحلیل قرار می دهیم ولی مشکلات اقتصاد پولی کشور بانک که یکی از محورهای توسعه یک حکومت است می پردازیم. و در این راستا از بیانات گوهر بار مقام معظم رهبری که همواره نگران اقتصاد کشور و تحریم غرب می باشند بهره می جوییم اقتصاد که نوعی میانه روی و تعادل است برای بهره وری بهتر زندگی بسیار مبحث وسیع و گسترده ای می باشد که همواره مورد توجه همه کشورهای جهان و دانشمندان بوده است.

انسان با توجه به منابعی که خداوند در اختیارش قرار داده و با توجه به قانونی شریعت باید راه صحیح معاش خود را بیابد در آیات و روایات فراوانی که در قرآن وجود دارد و نیز در احادیث ائمه تاکید فراوان شده که همانا مالکیت جهان و زمین و آسمان همه در اختیار و از آن خداوند است و صاحب اصلی و آفریننده و رب پرودگار باریتعالی می باشد همانا شایسته است آدمی برای رفع نیاز خود قوانین شریعت را با جان و دل پذیرفته و در راه صحیح، روزی حلال کسب کند.

انسان نباید در این راه دچار لغزش و فساد گردد و برای بهتر زیستن حق انسانهای دیگر را پایمال کند اگر دارای شغل و مقام دولتی می باشد باید به احقاق حق مردمش پرداخته و از فساد بپرهیزد. چنانچه ثروت انباشته ای دارد آن را صرف انسانهای مستمند نماید. طبق آیات و روایات، خمس و زکات خود را پرداخته و همواره انفاق نماید. باشد که روزی او چندین برابر اجر و پاداش فراوان کسب نماید.

مقام معظم رهبری همواره با تاکید بر اهمیت اقتصاد و جدایی حکومت اسلامی از غرب و استقلال اقتصادی، ما را با آیات و روایات راهنمایی نموده و به ما هشدار می دهند که آنچه باعث شده ما از حد زیادی از غرب جدا و مستقل شویم. توکل به خداوند و اطاعت از امر اوست. باشد که ادامه این راه نیز با همین اطاعت به پیروزی نهایی برسد. ان شا...اله

فهرست مطالب

۱	عنوان
۲	مقدمه
۳	فصل اول: کلیات تحقیق
۲	هدف و ضرورت
۲	معنای لغوی
۲	معنای اصطلاحی
۲	کلید واژه
۲	پیشینه تحقیق
۴	روش تحقیق
۳	سوالات اصلی
۳	سوالات فرعی
۵	فصل دوم: مفاهیم اقتصاد را بیان کنید
۶	علم اقتصاد

۶	تعریف اقتصاد در زبان امروزی
۶	واژه اقتصاد از زبان اقتصاددانان
۷	علم اقتصاد اسلامی را بیان کنید
۹	فصل سوم: اقتصاد در آیات و روایات: مقدمه.
۱۰	دسته اول
۱۰	دسته دوم
۱۲	دسته سوم
۱۲	دسته چهارم
۱۳	دسته پنجم
۱۴	دسته ششم
۱۵	دسته هفتم و هشتم
۱۶	روایات اقتصادی گروه اول
۱۷	گروه دوم و سوم
۱۸	گروه چهارم، پنجم، ششم، هفتم، هشتم
۱۹	گروه نهم، دهم و یازدهم

۲۰	گروه دوازدهم، سیزدهم، چهاردهم
۲۱	گروه پانزدهم
۲۲	نتیجه
۲۳	فصل چهارم: اقتصاد اسلام
۲۴	مقدمه:
۲۵	انواع مشاغل حرام و ممنوع در اسلام
۲۷	فساد مالی را توضیح دهید
۲۷	تولید و منشا اولیه درآمدهای حلال
۲۷	کالایی که تولید می شود چگونه باید باشد
۲۹	راهکارهای جهاد اقتصاد و ایجاد حماسه اقتصادی
۲۹	راهکارها و شیوه های عملیاتی
۳۰	نتیجه
۳۱	فصل پنجم: بانکداری اسلامی
۳۲	مقدمه
۳۵	بانکداری اسلامی

۳۵	اصول بانکداری اسلامی
۳۷	راههای صحیح استفاده درآمد در خانواده
۳۷	قدم به قدم تا پس انداز پول
۳۸	نتیجه
۳۹	فصل ششم: دیدگاه مقام معظم رهبری با توجه به آیات و روایات
۴۰	مقدمه
	بیانات سال ۱۳۹۲
	۴۱
۴۴	بیانات در اجتماعات دیگر
۴۸	نتیجه
۴۹	نتیجه کلی
۵۰	منابع و مآخذ

اسلام با ارزش گذاری و باور داشت کرامت، انسانی، تمهیدات لازم را برای تکامل انسان در همه زمینه ها به ویژه اقتصاد فراهم ساخته و اقتصاد را ابزاری برای ارتقای مخصوص قرار داده است.

اسلام بر ضرورت تلاش و معیشت صحیح و حلال تاکید کرده و همواره قرآن و ائمه معصومین در آیات و روایات آن را بر همه عصرهای زمانه خود را ارائه نموده اند. و هم اکنون نیز قرآن و رهبری معظم انقلاب این مهم را بیان نموده اند.

انسان ها فطرتاً مایل به این هستند که خود دسترنج خود را تهیه نمایند و اسلام نیز بر این میل صحه گذاشته و جهت گیری آن را اصلاح نموده است. سلب مالکیت خصوصی، افزون بر رکورد انگیزه مادی، مانع پرورش و رشد معنوی و ارزش های والای انسانی می شود. انجام انفاق، احسان، اشیاء، و سایر وظایف مالی صحیح باعث بالا بردن این ارزش ها و معنویات می گردد..

بنابراین داشتن، حق اشتغال، انتخاب نوع شغل، مدت و زمان و محل کار، حق مالکیت نسبت به درآمد، حق افزودن به دارائی مطابق اراده مالک و بهره برداری از درآمد و دارائی، حق ارث بردن و ارث گذاردن دارائی ها از امور مورد قبول اقتصادی است.

فصل اول:

کلیات تحقیق:

هدف و ضرورت :

پژوهش در راستای موضوعی که مطمئناً ذهن همه مردم جهان را درگیر نموده و در واقع شروع و پایان روز برای اکثر مردم جهان شاید مشغله کاری و تهیه معیشتی صحیح برای خانواده می باشد. و امنیت شغلی، هدف از ارائه این تحقیق پیگیری این موضوع و دغدغه در آیات قرآن و شنیدن و تحلیل روایات ائمه برای نجات از این بحران و آشنا شدن با موانع و راهکارها شاید که نقطه امید ی از این مشکلات در این تحقیق نیز جستجو شد

معنای لغوی: به معنای میانه روی

معنای اصطلاحی: اقتصاد به معنا میانه روی در تداول (نحوه زندگی) در جهت معیشت دنیوی و شئون مادی، هر آنچه در تامین امور معاش و تنظیم آن دخیل باشد و نیاز عموم را از این بعد برطرف سازد.

کلید واژه

مالکیت - اقتصاد - الگو - اتلاف - کتر

پیشینه تحقیق

کتاب اقتصاد در قرآن، بیانات رهبری، نقشه راه در جهاد اقتصادی، مالکیت در اسلام

روش تحقیق

تحقیق به روش کتابخانه ای گردآوری و ارائه شده است با توجه به اینکه از امکانات شبکه های اطلاعاتی رایانه ای نیز بهره جسته ایم

سؤالات اصلی

اقتصاد چیست؟

قرآن چه راهکارهایی برای اقتصاد بیان می دارد؟

حماسه اقتصادی در قرآن چه الگویی را رقم می زند؟

سؤالات فرعی

چه تولیداتی داشته باشیم؟

شغل ها و درآمدهای حرام چیست؟

فساد مالی را بیان کنید؟

شغل های حلال را بیان کنید؟

فرضیه تحقیق

اقتصاد اسلامی در حکومت اسلامی چگونه ایجاد شود

ساختار تحقیق

فصل اول کلیات:

فصل دوم: بیان اقتصاد و علم آن

فصل سوم: اقتصاد در آیات و روایات

فصل چهارم: اقتصاد سالم

فصل پنجم: بانکداری اسلامی

فصل ششم: بیانات رهبری در رسیدن به هدف نهایی

مشکلات تحقیق، با توجه به گستردگی موضوع و وجود منابع اما در مورد توضیح این موضوع در قرآن منابع کم تر و نیز عمل به این قوانین در جامعه اسلامی به صورتی فردی کم تر رعایت و به صورت همگانی و حکومتی محدود است و اجرای آن ضعیف.

فصل دوم

اقتصاد چیست؟

علم اقتصاد

تعریف اقتصاد

اقتصاد اسلامی

تعریف علم اقتصاد:

واژه علم اقتصاد، در زبان عربی به معنای (میانه روی و اعتدال) به کار می رود. در این آیات شاهد همین استعمال هستیم.

الف: «فَلَمَّا نَجَّهْمُ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ^۱»

« و چون نجاتشان داده و به خشکی رساند برخی از آنان میانه رو هستند.»

ب: « فَمِنْهُمْ حَالِلِيمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ سَاءَ مَا يَعْلَمُونَ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بَأْذَنِ اللَّهِ^۲»

«پس برخی از آنان برخود ستمکارند و برخی از ایشان میانه رو و برخی از آنان در کارهای نیک به فرمان خدا پیشگامند»

ج: «و مِنْهُمْ أُمَّهٌ مُقْتَصِدٌ وَ كَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ يَعْمَلُونَ^۳»

«از میان آنان گروهی میانه رو هستند و بسیاری از ایشان بدرفتار می کنند.»

معنای واژه اقتصاد در زبان امروزی:

امروزه واژه اقتصادی را به عنوان معادل کلمه لاتینی «اکنونومی» (Economy) به کار می برند.

این واژه از دو کلمه یونانی «اویکوس» (oikos) به معنای «خانه» و «نمین» (Nemin) به

معنی «اداره کردن» تشکیل شده است.^۴ که در لغت به معنای «تدبیر منزل»^۵ و اداره کردن

خانه می باشد، شاید همین امر باعث شده است که به «ارسطو» نسبت دهند او علم اقتصاد را

مدیریت خانه می داند

تعریف علم اقتصاد از زبان اقتصاددانان بیان کنید:

برخی مانند آدام اسمیت؛^۶ علم اقتصاد را علم ثروت دانسته اند و گروهی به سان (استوارت میل)^۷ مطالعه چگونگی تنظیم تولید و مصرف و فعالیت های مبادله ای افراد را وظیفه ی اقتصاد شمرده اند.

(آلفرد مارشال): اولین اقتصاد دانی بود که موضوع (welfare) رفاه را در علم اقتصاد مطرح ساخت. او معتقد بود اقتصاد از یک سو با مطالعه درباره ی ثروت و از سوی دیگر، کاوش در مورد انسان پیوستگی دارد، و اهمیت دومی افزون تر می باشد در نگاه او علم اقتصاد عبارت بود از مطالعه بشر در زندگی شغلی و حرفه ای.^۱

«کینز» موضوع اقتصاد را جستجو و کشف قوانین حاکم (تحول جامعه ها) در جهت جامعه اشتراکی، تلقی می کرد.

«ساموئلسون»: اقتصاددان معاصر آمریکایی، موضوع علم اقتصاد را بررسی روش هایی می داند که بشر به وسیله یا بدون وسیله پول، برای به کار بردن منابع کمیاب به منظور تولید کالاها و خدمات در طی زمان و همچنین برای توزیع آن ها بین افراد و گروه ها در جامعه به منظور مصرف در زمان حال و آینده، انتخاب می کند.^۱

«با این وصف علم اقتصاد دانشی مبتنی بر مشاهده ی فرآیندها، نهادها و عوامل مرتبطه با ثروت و رفاه در تولید، توزیع، و مصرف می باشد»^۲

^۱ - لقمان: آیه ۳۲ - ۲ سوره فاطر. آیه ۳۲ - ۳ سوره مانده آیه ۶۶ - ۴ مکتب و نظام اقتصادی اسلام. ص ۴۵ - ۵ «تدبیر منزل» یکی از بخش های سه گانه حکمت عملی در «حکمت کهن» ما محسوب می شود. (Adam smite (1723-1790): 6

۱- مکتب و نظام اقتصادی اسلام؛ ص ۴۶

۲- مکتب و نظام اقتصادی اسلام؛ ص ۴۶

البته رفتارهای اقتصادی انسان آن گونه که هست (نه آن گونه که باید باشد) مورد مطالعه این علم است و در حال حاضر این رفتارها به روش قیاسی - تجربی بررسی و مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد.

علم اقتصاد اسلامی را بیان کنید:

« دانشی است که بر اساس انسان شناسی اسلام و مفاهیم بنیادی اقتصادی در این دین مقدس به تحلیل رفتارهای اقتصادی انسان گونه که هست می پردازد و هنگامی می توان به صورت کامل به آن دست یافت که «نظام اقتصادی اسلام به وضوح ترسیم و نهادها اقتصادی آن در جامعه بنیاد نهاده شده باشد.»^۲

فصل سوم: اقتصاد در آیات و روایات

دسته بندی آیات

گروه بندی روایات

تنها راه بررسی مالکیت و حقوق در اسلام و حدود آن و راه درست و روش صحیح اقتصادی تدبر در آیات و روایات است.

در بسیاری از شیوه های اقتصادی شکی نیست که بر اساس عادات و رسوم و یا آن چه از گذشتگان به آن ها رسیده و در تاریخ بیان شده صحیح نیست اما این قوانین بدون در نظر گرفتن احکام و آیه های قرآنی اجرا می شود. و باعث ضربه زدن به گروهی از مردم می باشد پس بهترین راه، راه اسلام است و قوانین اسلامی و اسلام در نحوه تنظیم امور اجتماعی و زندگی ساده دارای دو نحوه احکام و مقررات است.

۱- احکام و مقرراتی که توسط وحی بر رسول اکرم نازل شده و ما آن ها را احکام ا..... نامیم و این دسته مقرراتی ثابت و غیر قابل تغییر است.

۲- احکام و مقرراتی که مقام ریاست حکومت اسلامی در سایه قسم اول و رعایت توافق با آنها طبق مصلحت و اقتضای زمان، وضع می نماید و به مورد اجرا می آورد.

این مقررات نیز لازم الاجرا و مانند احکام الله دارای اعتبار است و تنها تفاوت آن با احکام الله آن است که قابل تغییر است.

حال به بیان گروهی از آیات و گروهی از روایات و دسته بندی آن ها می پردازیم و مالکیت و اقتصاد مورد قبول خداوند را در توضیحاتی بیان می کنیم.

آیات قرآنی - که درباره مالکیت و روابط اقتصادی رسیده به دسته های مختلفی تقسیم می شود.

دسته اول: خدای تعالی در این آیات تمام جهان هستی را مملوک خود معرفی کرده است.
« الله ما فی السماوات و ما فی الارض و ان تبدوا ما فی انفسکم او تخفوه یحاسبکم به الله فیغفر لمن یشاء و یعذب من یشاء و الله علی کل شیء قَدیر»^۱

«مال و ثروتی که خداست آنچه در آسمانها و زمین است. (بهر نحوی صلاح باشد در آن تصرف می کند و به شما فرمان می دهد او فرمان برداری و نافرمانی تان را خواه آشکار و خواه پنهان باشد. - شماره می نماید و سپس بر هر کس (در اثر قابلیتش می بخشاید و هر کس را در اثر ناشایستگی اش) بخواهد عذاب می کند. و خدا بر هر چیزی توانا است.»

« والله له ملک السماوات و الارض و الله علی کل شیء قَدیر»^۲

« و برای خداست ملک آسمان ها و زمین و خدا بر هر چیزی دانا است و توانا »

« ان الله له ملک السماوات و الارض یحیی و یمیت و ما لکم من دون الله ولی و لا نصیر»^۳

«محققا برای خداست مالکیت آسمان ها و زمین زنده می کند و می میراند و برای شما غیر از او کارساز و یاور نیست»

دسته دوم: در این دسته خداوند، آفرینش زمین را با آن چه در آن است و آن چه در فوق آن است. برای استفاده انسان ها در حد تساوی و برابری، معرفی کرده است. و به آنان حق بهره

برداری از تمام منابع طبیعی و آنچه در آسمانها و زمین موجود و یا موجود می‌گردد داده است. و در مواردی هم این حق را بعنوان خلافت و جانشینی از خود ممنون فرموده.

«الذی جعل لکم الارض فراشا و السماء براء و انزل من السماء ماء فاخرج به من الثمرات رزقا لکم فلا تجعلوا لله اندادا و انتم تعلمون»^۴

«پرستش کنید آن خدائی را که برای استفاده و بهره برداری شما، زمین را بساطی گسترد و آرام و آسمان را سقفی برافراشته قرار داد و از آسمان آبی با برکت فرو فرستاد و با آن میوه‌ها و حبوبات و گیاهان را برای روزی و معاش شما، از زمین رویانید، پس برای او (در مالکیت و معبودیت) شریکانی قرار ندهید. چه خود شما هم می‌دانید (شریکانی که برمی‌گزینید، توانا به آفرینش چیزی نیستند»

«و آتاکم من کل ماسالتموه و من تهدوا نعمت الله لا تحصرها ان الانسان لظلوم الکفار»^۱

«و به شما هر چه مورد حاجت و مظنه‌ی سؤال شما بود، عطا فرمود. و اگر بخواهید نعمت‌های خدا را شماره کنید، از شماره فرومانید، محققا انسان بسیار ستمگر (در توزیع ثروت‌های طبیعت و دست‌آوردهای میان افراد مجتمع و هم‌نوعان خود) ناسپاس است، (که در راه بهره‌برداری کامل از منابع خود را مجهز نمیکند و قهراً این تن‌آسائی مشکلات و بحران‌هایی برای مجتمعات بشری ببار می‌آورد و گروه‌های بسیاری را بدرماندگی و کمی آذوقه و در نتیجه تلف شدن مبتلا می‌نماید.»

«الم تر ان الله سخر لکم ما فی الارض و الفلک تجری فی البحر بامزه و یمسک السماء ان تقع

علی الارض الا باذنہ ان الله بالناس لروف الرحیم»^۲

«آیا ندانستی که محققاً خدا برای همه ی شما و بهره برداری تان. مسخر و رام کرد آن چه در زمین است (از دشت ها، کوه ها، دریاها، معادن، و نباتات، حیوانات و غیر آنها را) و رام کرد کشتی ها را که به فرمان او در دریاها می روند و ندانستی که او نگه می دارد آسمان را از فرود آمدن بر زمین مگر هنگامی که فرود آمدن آن را (بحسب حکمتش) بخواهد، محققاً خدای تعالی بر تمام مردمان مهربان و بخشنده است (که راه های منافع را بر روی آن ها گشاده و هر کدام را در بهره بری با کار و کوشش، همتای دیگری می داند»

«وَالْأَرْضُ بَعْدُ ذَلِكُ دُحَاهَا»^۳

«و زمین را پس از آفرینش آسمان بگسترانید»

«أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءً هَا وَ مَرَعَاهَا»^۴

«و از میان آن آب و چراگاه هایش را بیرون آورد»

« وَ الْجِبَالُ أَرْسِيهَا »^۵

« و کوه ها را محکم و پایدار ساخت »

« مَتَاءٌ لَكُمْ وَ لِأَنْعَامِكُمْ » : و تمام این ها برای بهره گیری شما و چارپایان شما است.^۱

گروه دوازدهم: این روایات مسلمانان را به رسیدگی به اوضاع یکدیگر تشویق و ترغیب و به کوشا بودن در اصطلاح کار و معیشت یکدیگر موظف نموده و توانگران و متمکنان را به دست گیری از قشر پائین اجتماع و رسیدگی به درماندگان، فرمان داده و آنها را که از این وظیفه

۱- ابراهیم، ۳۴ - ۲- سوره حج، ۶۵ - ۳- نازعات پ، آیات ۴۰، ۳۰، ۴- نازعات ، ۳۱ - ۵- نازعات، ۳۲ - ۶- نازعات، ۳۳

مقدس اجتماعی شانه خالی می کنند و در اثر دست زدن به راه های زیان بار بازرگانی انحصاری و زیاده طلبی، توازن اقتصادی را به خطر می افکنند تهدید و نکوهش کرده است. رسول اکرم (ص) می فرماید: « کسی که سیر بخوابد و همسایه اش گرسنه باشد. به دین من نگروده (و تعلیمات من در او اثر نگذارده)»

و نیز فرمودند: «هیچ قریه ای را نمی یابی که گرسنه در میان اهل آنجا شب را به روز آرد و خدا در روز قیامت به سویشان نظر رحمت افکند»^۲

گروه سیزدهم: در این روایات از معاملاتی که به حال اجتماع مضر است و یا نفعی ندارد (مانند قمار، ثروت، رباخواری، رشوه گیری، احتکار، کم فروشی، کمک به ستمگران، تدلیس، مداحی متجاوزان، فروش شراب و خوک و سایر نجاسات، فروش مجسمه ها و آلات قمار، و لهو و لهب و شرک و مانند بت فروش چیزهایی که طبع اجتماعی از آن تنفر دارد (خبیثات) و پاره ای دیگر از داد و ستدها) و همچنین عقد معامله بر کارهایی که بر خود انسان انجامش واجب است. نهی شده و از آنچه از این راه های زیانبار یا بدون استفاده- برای اجتماع یا افراد طرف معامله- بدست انسان می رسد، سلب مالکیت گشته، و چون این امر، جزء بدیهیات دین اسلام است. به همین اشاره اکتفا کرده و از نقل روایت چشم می پوشیم.

گروه چهاردهم: این گروه از روایات، قانونی به نام قانون «قانون لاضرر»، تاسیس نموده که حدود مالکیت و تسلط فردی را در اسلام معین کرده و حتی در مواردی هم که با وسیله ی صحیح و عادلانه حق خصوص ای کسب شده یا مالکیت شخصی ای وجود گرفته، تا آنجا که این حق یا

مالکیت را محترم دانسته که موجب بزیان و مشقت افتادن افراد دیگر یا به زیان و سختی
افتادن مجتمع و محیط زندگانی نگردد^۱

گروه پانزدهم: «در این روایات، سیستم حکومت در اسلام به طور روشن بیان شده و نقش
حساس دولت در نظام اجتماعی و اقتصادی این دین مقدس معین گشته است.»

چند نکته در مورد نقش دولت در نظام اقتصادی:

- ۱- از وظایف این حکومت، انجام تمام کارهای اجتماعی است که در شرع مقدس متصدی
معینی ندارد و وجود آن در نظامات اجتماعی یا روابط اقتصادی برای جامعه ضروری است.^۲
- ۲- دولت اسلامی، احکام و قوانین الهی را که به واسطه وحی بر رسول اکرم (ص) نازل شده و
ما آنها را احکام الله می نامیم و مقرراتی ثابت است تبلیغ و ترویج و اجرا می کند. متخلفان را
مجازات می نماید و خود نیز، در سایه ی آن قوانین و رعایت موافقت آن ها یک سلسله
تصمیمات مقتضی (به حسب نیاز وقت) می گیرد و مقرراتی حکومتی وضع می کند و به موقع
به اجرا در می آورد.

نوعاً مقررات ذکر شده، مربوط به نظامات اجتماعی و روابط اقتصادی است و در پرتو این
اختیارات قانونی، دولت اسلامی می تواند اضافه بر مالیات های معین (که در شرع مقدس
تعیین شده) مالیات های دیگری (به حسب نیازهای پیش بینی نشده مجتمعات اسلامی و
مخارج فوق العاده در پیش آمدهای ناگهانی) از اموال خالص متمکنان گرفته و به مصارف لازم
برساند. و نیز می تواند طبق صلاح مجتمع اسلامی ثروت های شخصی و خصوصی را تهدید کند

^۱ وسائل الشیعه. کتاب حج. باب ۸۸. روایت ۱- از کلینی از عبدالله وصافی از حضرت باقر ۲- کتاب مذکور. باب ۸۸
^۲ اقتصاد اسلامی با مالکیت در اسلام. علی تهرانی. ص ۱۷۸

و ثروت های عمومی که تحت نظارت خود اوست بیفزاید و یا صنایع و تجارات معینی در اختیار و انحصار خود در آورد و یا قیمت های اجناسی را تثبیت نماید و یا استفاده از دسته ای از معادن و منابع طبیعی را، خاص خود کند و دیگران را حتی (اگر با دادن حق و مالیات دولتی) از حیازت آنها و بهره گیری منع نماید.^۱

دولت اسلامی، بر طبق عدالت و امانت و روی میزان حفظ مصالح مجتمع هر گونه تصرفی می تواند در دارائی های قلمرو و نفوذ اسلام بنماید. و همواره باید مترسد شئون اجتماعی و اقتصادی تمام ساکنان این قلمرو باشد و به امور معلولان و درماندگان و از کار افتادگان رسیدگی کند و بر اوضاع طبقات اجتماعی، چون کشاورزان، تاجران و صنعت گران، و کارگران نظارت نموده و آن ها را طبق مصالح عمومی کنترل نماید.^۲

نتیجه

«آیات و روایات راه روشنی برای آزادی کشورهای اسلامی از استعمار کشورهای غربی می باشد. اگر به این آیات و روایات توجه خاص شده و سر لوحه اقتصادی اسلامی و مالکیت اسلامی قرار بگیرد مردمی سربلند و سرزمین آبادی خواهد داشت که همواره همه کشورها نیز در پی به دست آوردن این گونه اقتصاد باشند. تک تک ما موظفیم تا حتی به اندازه سهم خود در اقتصاد

^۱ . کتاب مذکور. ص ۱۷۸

^۲ کتاب مذکور. ص ۱۷۹

کشورمان سهیم باشیم درآمد صحیح به دست آورد، صحیح خرج کنیم و در این دوره زندگی
دنیایی از هموطنان خود را نیز فراموش نکنیم»

فقر را ریشه کن کنیم. و به همگان ثابت کنیم که اسلام دین کامل است. و مردم را در همه
جوانب زندگی هدایت می کند. رهبری فرزانه دارد و فرستادگانی که از طرف خداوند (امامان و
پیامبران) آمده اند همه در پیش برد این امر مهم یعنی جهانی شدن (حکومت اسلامی) جان
خود را فدا نموده اند.^۱

---

^۱ نقل از خود

فصل چهارم: اقتصاد سالم

انواع شغل ها و درآمدها

فساد مالی

تولید

راهکارها

مقدمه

چه اقتصادی سالم است. اقتصادی که در آن بوی رشوه و ربا و احتکار و گردنکشی باشد فقیر و

غنی مشخص باشند خیر. اقتصاد سالم بوی مهر و صفا می دهد بوی عدالت ورزی می دهد

عطر محمدی (ص) دارد و نور حقانیت قرآن و آیات آن در آن متبلور است.

مردم شاد و سرور زندگی می کنند و دیگر خبری از فساد و تفرقه و نا امنی و ناهنجاری نیست

این فصل به بیان این موضوعات پرداخته است

انواع مشاغل حرام و ممنوع در اسلام:

۱- فروش اسلحه به دشمنان دین: مرحوم صدوق به سند خود از پیامبر اکرم (ص) روایت می کند که به علی (ع) فرمود: «ده گروه از امت به خداوند متعال کافر شده اند، از جمله فروشنده سلاح به کفار حربی»^۱

۲- اجاره برای کار حرام: یکی از مواردی که آزادی های ناروای اقتصادی را محدود می کند، حرمت اجاره دادن مسکن یا ماشین جهت استفاده حرام.

۳- متصدی ولایت جائز: تصدی و ولایت کار از طرف حاکم جائز مانند پذیرفتن مقام صدارت، وزارت، و ... جایز نیست.

۴- چاپ و نشر کتب ضلال: خرید و فروش احادیث لهو و سرگرم کننده که به منظور گمراه کردن و منحرف ساختن در راه خدا باشد وعده عذاب داده شده پس همانا حرام است.

۵- کلاهبرداری: انسان نمی تواند از راه فریب و نیرنگ، خیانت و غش در معامله مال و ثروت به دست آورد منظور از غش در معامله آن که جنس خوب را در جنس بد مخلوط کند. و یا عیب جنس خود را بپوشاند.

۶- تطفیف (کم فروشی): در شرع مقدس اسلام کم فروشی به شدت مورد نکوهش قرار گرفته و به عذاب الهی کم فروشان تهدید شده اند.

---

^۱ حضال، ج ۲، ص ۴۵۱

«وای بر کم فروشان که وقتی برای خود پیمانہ می کنند، حق خود را به طور کامل می گیرند. اما هنگامی که می خواهند برای دیگران پیمانہ کنند. کم می گذارند. آیا آنها گمان نمی کنند که برانگیخته می شوند. در روزی که بزرگ روزی که مردم در پیشگاه پروردگار جهانیان می ایستند»^۱

۷- خرید و فروش سكرات

۸- كسب درآمد از راه قمار

۹- رشوه خواری

۱۰- احتكار: « به معنای حبس کردن چیزی به امید گران شدن»^۲

۱۱- اسراف و تبذیر: یکی دیگر از قوانین کنترل کننده ی اقتصادی که از آزادی های ناروای

اقتصادی جلوگیری می کند.

قانون حرمت اسراف و تبذیر است. اسراف به معنای تجاوز از حد اعتدال و تبذیر به معنای

مصرف مان در غیر مورد آن می باشد، هرچند در بسیاری از موارد، این دو در یک معنا به

کارمی روند.

---

^۱ مطفقین، آیه ۶-۱
^۲ القاموس. ج ۲ ص ۷۳.

۱۲- ربا: یکی دیگر از فعالیت های اقتصادی ممنوع ربا است. در اصل به معنای زیاد شدن و نمو کردن. دو نوع ربا داریم ۱- ربای فرضی: و آن جایی است که پول یا کالا به دیگری قرض دهد و شرط کند پس از پایان مدت، بیش از آن چه به او داده بگیرد ۲- ربای معاملی: فروش یکی از دو جنس متمائل به مثل آن با زیادی، در صورتی که وسیله وزن کردن موجود باشد. مانند فروش یک من گندم در برابر دو من گندم، و یا فروش یک من گندم و گرفتن یک من گندم و انجام کاری در مقابل آن.

۱۳- اتلاف: به معنی تلف کردن و از بین بردن مال است، در بینش اسلامی، هیچ کس حق ندارد چیزی را که مورد نیاز مردم است و خداوند آن را برای اصلاح حال عموم مردم قرار داده است تلف کند.

۱۴- اتراف: واژه اتراف از ماده تَرَف است «مترف کسی است که در فراخی نعمت به سر می برد و از لذت های دنیوی و امکانات مصرفی زیادی بهرمند است»^۱ قرآن کریم در آیات متعددی زندگی گروه خوش گذران را مورد نکوهش قرار می دهد.

حرمت اتراف یکی از تمایزات اساسی مکتب اقتصادی اسلام و سرمایه داری است. از دیدگاه اسلام مصرف گرایی و شاد خواری ها و افسار گسیختگی در تامین لذت های حیوانی به شدت محکوم است و تخصیص درآمد در مورد نیازهی مشروع و امکانات مصرفی نباید با سطح زندگی عموم مردم تفاوت فاحش داشته باشد

^۱ نقشه راه جهاد اقتصادی. ص ۴۷

۱۵- کنز- گردش صحیح درآمد و سرمایه

«لو لا انزل علیه کنزا و جاء معه ملک»

«در این جا مال و ثروت انباشته شده مراد است زیرا بر پیامبر اکرم (ص) پول انباشته شده ای نازل نشده است»^۱

فساد مالی چیست: کلمه فساد از ریشه (مفسده) بوده که به معنای جلوگیری از انجام اعمال درست و سالم است. و در زبان انگلیسی به معنای «comumption» و به معنای شکستن و نقص کردن است و چیزی که نقص می شود می تواند قوانین اداری باشد. بدین معنا، فساد یعنی هر پدیده ای که مجموعه ای از اهداف و کارکردهای خود باز می دارد.

فساد به هر نوع تصرف های غیر قانونی و سوء استفاده از امکانات مالی، و اختیارات و قدرت بوده و تعریف شده که دارای مصادیقی چون: ۱- اختلاس ۲- رشوه ۳- اخاذی ۴- رانت های اقتصادی، ۵- برداشت و دخل و تصرف غیر قانونی در وجوه و اموال ۶- استفاده از امتیازات و بهره برداری های مالی گوناگون دیگر است. به عبارت خلاصه، فساد مالی، سوء استفاده از مقام و موقعیت دولتی (عمومی) برای کسب منافع شخصی است.

تولید و منشا اولیه درآمدهای حلال به چند دسته تقسیم می شود؟

منابع طبیعی اولیه کسب درآمد حلال عبارتند از:

۱- زمین که مهمترین ثروت طبیعی و عظیم ترین منبع تولیدی و درآمد است

---

^۱ هود. ۱۲

۲- آب های طبیعی که وسیله ادامه حیات و تولید مواد غذایی است

۳- مواد معدنی، مانند نمک، گوگرد، نفت، زغال سنگ، سنگ های معدنی و غیر اینها

۴- سای ثروت های طبیعی (مانند پرندگان و حیوانات صحرائی و ماهیان دریائی) و خواه غیر جاندار مانند (مرورید و مرجان) و سایر چیزهایی که با غواصی از دریاها و رودخانه استخراج می شوند. هیزم ها و بوته ها و سنگ های ساختمانی که هر کدام در اسلام احکام شرعی خود را داراست که در صورت رعایت در موقع انجام مشاغل حلال و کسب روزی آن بسیار جایز و پر درآمد است. و از طریق این منابع کالاها و درآمدهایی تولید می شود که به بیان آن می پردازیم.

کالایی که تولید می شود چگونه و چه بایستی باشد؟

پاسخ اسلام را از این پرسش در سه گفتار زیر خلاصه می کنیم

۱- اسلام سازمان اجتماعی را موظف به تولید کالاهائی کرده که مورد نیاز عموم جامعه است و میزان آن را تا برآورده شدن نیازمندیهای حیاتی و احتیاجات ضروری عموم، تعیین نموده و تا کالاهای ضروری و حیاتی با احتیاج عمومی برابر نباشد اجازه نداد، قوای تولیدی صرف تولید کالاهای زینتی و غیر ضروری گردد. و قهرا یگانه عامل تعیین کننده ی راه تولید، رفع نیاز عمومی- صرف نظر از قدرت پولی آنها است که کاملاً طرف نقیض مشی رژیم سرمایه داری در این مسیر است چه در این رژیم تنها عامل تعیین کننده راه تولید، قدرت پولی و تقاضای موجود برای خرید کالا می باشد که نوعاً در دسته کوچکی از جامعه (ثروتمندان و عیاشان) تحقق دارد و قهراً کالاهای تولید شده، باب مصرف و مناسب تعیشتات و تجملات این گروه

مشرفان تجاوزگر است. و لذا خلق زحمت کش و رنج بر (چنین جوامعی) در ضروریات زندگی شان، دچار مزیغه و سختی می باشند.

۲- از آنجا که در اسلام مصرف اجناس مضر بحال جامعه (مانند شراب و سایر خوردنی ها و آشامیدنی ها محرم) تحریم شده و نیز ساختن و خرید و فروش آلاتی که درلهو و لهب های فاسد کننده، استعمال می شوند و یا مظاهر شرک و کفر و تفرقه افکنی هستند. ممنوع گشته و نیز بایع سطح تمام آنچه تولید می شود، برابر سطح احتیاج عموم باشد و هیچ کالائی نباید زیادت از احتیاج تولید گردد. و قهرا پیاده کردن این برنامه در قدرت تولیدی جامعه، توقف به نظارت دقیق مقام مسئول و مطلع و امینی دارد که اینک به نقش آن مقام در نظام تولیدی اشاره می کنیم.

۳- اسلام بجهت زیر. مقام ریاست اسلامی را موظف کرد تا در تولید، مداخله و نظارت نماید. اول: تضمین و تعیین حداقل و حداکثر تولید کالاهای حیاتی و ضروری، چه مسلم است. آزادی دادن به اراده ی صاحبان موسسات خصوصی بدون نظارت مرکزی

دوم: جلوگیری از تولید کالاهای حرام و مضر به حال اجتماع و بازدارنده ی آنان از ترقی و تکامل در مزایای اخلاقی و انسانی.

سوم: تعیین مسیر فعالیت های اقتصادی دستگاه تولید عمومی، تولید عمومی، طبق امکانات و شرایط موجود محلی

چهارم: دخالت در توزیع ثروت های خام طبیعی تولید شده و صنایع استخراجی که پیشرو و مبدا صنایع و رشته های تولیدی دیگرند. طبق احکامی که در تنبیهات گذشته بیان شد.

راهکارهای جهاد اقتصادی و ایجاد حماسه اقتصادی:

اهتمام به مسئله «کار و تلاش» جهادی در عرصه اقتصاد، به مثابه یکی از ضرورت های مورد توجه در چشم انداز پیشرفت تعالی کشور،
راهبردهای عملیاتی سازی جهاد اقتصادی:

اول: نظام تربیتی و آموزشی ما باید توجه داشته باشد که نسل های جدید و فرزندان این جامعه را از همان اوان کودکی به گونه ای پرورش دهد که انسان هایی مسئولیت پذیر، پرکار و پر تلاش انگیزه مند و با همتی بلند باشند

دوم: تعمیق و تقویت انگیزه های دینی و انقلابی و حفظ آن ها به عنوان فرهنگ در متن لایه های اجتماعی

سوم: وجود قوانین کارآمد و جامع که ناظر بر حمایت از کارآفرینان بوده و اهتمام ویژه به مقوله اشتغال و کاهش نرخ بیکاری داشته باشد. برای تکوین این شعار ضروری است.

چهارم: همان طور که گذشت «مدیریت عالمانه» و «کار جهادی» دو رکن بهره وری در کار و تولید هستند که شایسته است در نظام مدیریتی کشور به آن ها پرداخته شود

پنجم: بهره مندی از برنامه ریزی منسجم نیز از شروط اساسی کار است، داشتن برنامه مدون، اولین گام اساسی در جهت دست یابی به موفقیت است

راهکارها و شیوه های عملیاتی را بیان کنیم:

- ۱- بهره‌گیری از ارزش‌های فرهنگ عمومی، بهره‌گیری هوشمندانه از ظرافت‌ها و ارزش‌های فرهنگ عمومی جامعه که ریشه‌ای عمیق و طولانی در باورهای مردم دارد
- ۲- همسویی همه‌حوزه‌های تاثیرگذار در ایجاد روحیه جهاد، موضوع وحدت رویه در میان آحاد مردم است مانند مواردی چون: یک، هماهنگی در حوزه سخت‌افزاری دو- نرم‌افزاری سه- کارآمدسازی منابع انسانی
- ۳- ایجاد وحدت‌همدلی در صفوف ولایتمداران
- ۴- ایجاد و تزیید انگیزه معنوی
- ۵- اطلاع‌رسانی از عملکرد سال‌های گذشته
- ۶- ایجاد سامانه برنامه‌ریزی، هماهنگی، هدایت، کنترل و نظارت
- ۷- مانع‌یابی و چاره‌جویی
- ۸- بسط ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی
- ۹- آموزش عمومی، از طریق رسانه‌های ارتباط جمعی
- ۱۰- ارزیابی و پایش مستمر
- ۱۱- اولویت‌بندی طرح‌ها، برنامه‌ها و پروژه‌های اجرایی
- ۱۲- بهره‌گیری حداکثری از پایگاه‌ها، مراکز و تشکل‌های فعال دینی
- ۱۳- بهره‌گیری از فضای مجازی و سایبری

۱۴- توجه عملی، به جای تکیه بر شعارها و کار تبلیغی صرف

۱۵- برنامه ریزی و تولید فکر، مبتنی بر اصول نظام اسلام

۱۶- خودباوری و تکیه بر منابع داخلی برای ارتقای کیفی محصولات

۱۷- بهره گیری صحیح از منابع داخلی

۱۸- مبارزه جویی با مفسد اقتصادی و بی عدالتی

نتیجه

اقتصاد سالم، زندگی سالم و امنیت می آورد آیا با توجه به راهکارهای به این واضحی نباید انتظار رفاه عادلانه بین عموم مردم ما وجود داشته باشد. چرا چنین است و این تلاش همه جانبه را می طلبد. تحقیق و بررسی مسائل و مشکلات و مبارزه با آن ها. و کسب درآمدهای صحیح هم از نظر تربیتی و هم اجتماعی و سیاسی ما را پیروز می کند

دسته سوم : خدای تعالی در این آیات ثروتمندان و متجاوز را ، مورد نکوهش و تهدید قرار داده و رفتار های ظالمانه ی آنان را گوش زد فرموده.

((ان الله لا يحب من كان مختالا فخورا))^{۱۳}

"محققا خدا کسانی را که به خود می نازند و خویش را می ستایند (و از خلق خود را جدا می دانند و ساز نژاد برتر و یا فرد برتر را می نوازند) دوست نمی دارد (و مورد عنایت و لطف و بخشش و آمرزش خود قرار نمی دهد)

((و ماذا علیهم لو آمنوا بالله و الیوم الآخر و انفقوا مما رزقهم الله و كان الله بهم علیما))^{۱۴}

" و چه زبانی بر این کافران متجاوز میرسد اگر به خداوند و روز پاداش ایمان می آوردند و از آنچه خداوند (به وسیله اسباب طبیعی و سیستم اقتصادی موجود در اجتماعشان) روزی آن ها کرده انفاق می کردند و در راه مصالح اجتماعی و منافع عمومی به مصرف می رساندند و خدا به احوال و کارها و عاقبت و خیم آنان داناست "

((والذین ینفقون اموالهم رعاء الناس ولا یومنون بالله و لا بالیوم الآخر و من یکن الشیطان له قرینا فساء قرینا))^{۱۵}

" و همان کسانی که (ثروت اندوختند و در مقام تجاوز گری و فتنه انگیزی هستند) و مال های خود را از روی ریا (و برای منحرف کردن افکار عمومی) مصرف می کنند و به خدا و روز

^{۱۳} نساء ، ۳۶

^{۱۴} نساء ، ۳۹

^{۱۵} نساء ، ۳۸

پاداش ایمان نمی آورند و هر کس را شیطان یاور و همنشین باشد پس بد همنشینی است برای او شیطان "

دسته چهارم:

خدای تعالی در این آیات از داد و ستد های ظالمانه و زیان بار بر اجتماع نهی فرموده و در روابط اقتصادی به عدالت گرایی و جلب رضایت عمومی ، فرمان داده است.

((ولا تاكلوا اموالكم بينكم بالباطل و تدلوا بها الى الحکام لتاكلوا فريقا من اموال الناس بالاثم و انتم تعلمون))^{۱۶}

" و مال ها (و نعمت هایی که خدا در اختیارتان گذارده) به باطل (و تجاوز گری و فسادگرایی چون رشوه گیری، رباخواری غصب حقوق شخصی یا عمومی و دزدی) میان خود ، مخورید و به راه های زینبار و نامشروع (مانند شراب خواری ؛ زنا و سایر کارهای ناشیسته) صرف ننمایید و نیز از آن مال ها به حاکمان (و دیگر کسانی که در مسند حل و فصل کارهای عمومی قرار دارند) به رشوه ندهید و با حمایت آنان پاره ای از مال های دیگران را به ظلم و ستم (یا به قسم خوردن به دروغ یا به شهادت و گواهی نادرست) نخورید ، و شما خود می دانید که در این کارها ستم می کنید (و خود و اجتماعتان را به تباهی می کشانید).

((الذین یا کلون الربا لا یقومون الا کما یقوم الذی یتخبطه الشیطان من المس ذلک بانهم قالوا انما البیع مثل الربا و احل الله و البیع و حرم الربا فمن جاءه موعظه من ربه فانتهی فله ما سلف و امره الى الله و من عاد فاولئك اصحاب النار هم فیها خالدون))

^{۱۶} بقره ، ۱۸۸

" رباخواران در روز قیامت در روز بعث و پاداش (و هم در میان اجتماع و محیط زندگانی) بر نخیزند مگر همانند مصروعان و دیوانگان ، و این عذاب و (مسخ شدن) به خاطر آن است که (حقیقت را وارونه کردند و فاسد را به شکل صحیح جلوه دادند) و گفتند : جز این است که بیع (و داد و ستد های عادلانه غیر ربوی) مانند ربا است (و ما ربا خواری را به صورت بیع و مثلاً یک دینار به دو دینار انجام می دهیم با مدت) و حال آن که خداوند بیع را حلال و ربا را حرام نموده (با آن که فرقی بین آن دو به طور که ما انجام می دهیم نیست) پس به هر کس پند و موعظه پروردگارش برسد و از این کار نکوهیده دست بکشد و توبه کند گناهان گذشته اش بخشیده می شود و در آینده کار او (به وسیله رفتار خودش) بسته به عنایت خدا است و گروهی که (پس از آگاهی از حرمت و فساد آن) نیز بر انجام آن اقدام کنند یاران و هم صحبتان آتشند و جاودان در آن می مانند"

دسته پنجم: خدای متعال در این آیات بندگان خود را به انفاق و دادن عطیه در راه او و مرتفع ساختن احتیاجات مجتمع و انجام کارهای اصلاحی و کوشیدن در پیدایش رفاه عمومی ، تشویق و ترغیب نموده ، و برای آن پاداش هایی ارزنده وعده داده است.

((و اقیموا الصلاة و اتوا الزکاة و ما تقدموا لانفسکم من خیر تجدوه عند الله ان الله بما تعلمون بصیر))^{۱۷}

" و به پا دارید نماز را و بدهید زکات را و آن چه در صدقات و انواع خیرات و کاره ای عام المنفعه ، صرف می نمایید و برای زندگی معنوی و اخروی خود از پیش می فرستید ، نزد خدا

^{۱۷} بقره ، ۲۷۵

می یابید (و مصالح اجتماعی و پاداش اخروی آن به شما می رسد) محققا خدا به آنچه انجام می دهید بیناست "

((مثل الذين ينفقون اموالهم في سبيل الله كمثل حبة انبتت سبع سنابل في كل سنبلة مائة حبة و الله يضاعف لمن يشاء و الله واسع علیم))^{۱۸}

" مثل آنان که مال های خود را در راه خداوند (و اصلاح حال مجتمع خود) انفاق و صرف می نمایند همانند دانه ای است که هفت خوشه برویاند و هر خوشه ای دارای صد دانه باشد (و قهرا همان طور که چنین زراعت کاری ، هفتصد برابر آنچه کاشته درو می کند. آنان هم آن چه انفاق کنند هفتصد برابر پاداش می گیرند) و خدا زیاده بر این هم بر آن کس که (حکمتش بر حسب کیفیت عمل او اقتضا کند) و بخواهد می دهد و خدا (بر بندگان) خود بسیار بخشنده و بر(نیت ها و ارزش کارهانشان) دانا است.

((الشيطان يعدكم الفقر و يامرکم بالفحشاء و الله يعدکم مغفرةً منہم و فضلا و الله واسع علیم))^{۱۹}

" شیطان (و شیطان صفتان) شما را با ترساندن از فقر و درماندگی از صرف اموال در راه خیر و اصلاح اقتصاد جامعه تان منع می نماید و به بخل و ندادن صدقات دستور می نماید "

ولی خدا در این کار به شما وعده رستگاری و آمرزش و افزونی گشایش و رفاه می دهد و خدا (

بر انفاق کنندگان) بسیاربخشنده و (به استحقاق گشایش یافتن و آمرزش آنان دانا است) "

توضیح: از این آیه استفاده می شود که ایده سرمایه داری شیطانی است و همیشه شیطان

صفتان هستند که با بخل و امساک و ترسان بودن از تهی دستی در مقام اندوختن و گرد

^{۱۸} بقره ، ۱۱۰
^{۱۹} بقره ، ۲۶۸

آوردن سرمایه های کلان بر می آیند و اجتماع را در مضیقه می افکنند و به طور فاحش اقتصادشان را از توازن دور می نمایند . و نیز استفاده می شود که : توازن اقتصادی و انفاق خواسته خداوند و خداپرستان است که با وعده رستگاری و افزوده شدن رفاه عمومی ، خلق را تشویق و ترغیب بر آن می نمایند.

دسته ششم: خدای تعالی در این آیات کیفیت بخشش اموال در گذشتگان را بین باز ماندگان برحسب وصایا و روی میزان خویشاوندی که یکی از وسائل حفظ و توازن اقتصاد مجتمع اسلامی است ، بیان می فرماید و پایان مالکیت ها و حقوق فردی را اعلان می نماید :

((کتب علیکم اذا حضر احدکم الموت ان ترک خیرا الوصیة للوادین و الاقربین بالمعروف حقا علی المتقین))^{۲۰}

" نوشته شده بر شما ، هنگامی که علامت های مرگ (چون پیری و مریضی) را دیدید و مال قابل توجهی داشتید (تا مقدار یک سوم آن را) به طریق عدالت (به آنکه خویشان فقیرتر و نزدیک تر را) مقدم دارید وصیت کنید به پدر و مادر و خویشانتان بدهند و این کار بر پرهیزکاران ثابت است "

((و اذا حضر القسمة اولوا القربی و الیتامی و المساکین و ارزقوهم منه و قولوا قولا معروفا))^{۲۱}

" و چون هنگام تقسیم میراث ، خویشانی که ارث نمی برند و یتیمان و محتاجان که بیگانه اند حاضر شوند . چیزی هم روزی آنان ننمایید و با گفتار پسندیده ، خوشحالی و رضایت خاطر آنان را جلب کنید "

^{۲۰} بقره ، ۱۸۰
^{۲۱} نساء ، ۸

دسته هفتم : خدای تعالی در این آیات ، اموالی که متعلق به مقام حکومت و سرپرستی اسلام است تعیین نموده و مالکیت آن مقام را بر عده ای از منابع در آمدهای طبیعی ، تثبیت فرموده است.

((و ما افاء الله علی رسوله منهم فما اوجفتم علیه من خیل و لا رکاب ولکن الله یسلط رسله

علی من یشاء و الله علی کل شیء قدیر))^{۲۲}

" آنچه خدا از مال ها و املاک کافران (که جلای وطن شدند) بر پیامبرش بازگردانید (و فئی

او قرار داد) پس شما در بدست آوردنش نه اسبی تاختید و نه شتری راندید (و نه جنگی

کردید) بلکه خدا بر هرکس بخواهد پیامبرش را تسلط می دهد و او بر همه کارها تواناست "

((ما افاء الله علی رسوله من اهل القرى فله و للرسول و لذی القربى و الیتمی و المساکین و

ابن السبیل کیلا یكون دولةً بین الاغنیاء منکم و ما آتاکم الرسول فخذوه و ما نهاکم عنه فانتهوا

و اتقوا الله ان الله شدید العقاب))^{۲۳}

" آنچه خدا از مال ها و املاک اهل آبادی ها بر پیامبرش باز گردانید (و فئی او قرار داد) پس

تمام آن ها متعلق به خدا و رسول و خویشان او و یتیمان و بی چیزان و در راه ماندگان است "

و این قانون گذارده شد و اجرا گردید تا این قسم اموال و املاک در دست رئیس و سرپرست

مسلمانان در آید و به مصارفی که لازم می داند برساند و در چنگ توانگران نیفتد و در میان

این گروه (متجاوز و غصب کننده ی حق ضعیفان) نچرخد و در ماندگان محروم نشوند.

^{۲۲} حشر ، ۶۹

^{۲۳} حشر ، ۷

آنچه رسول اکرم به شما از این اموال (که فیء است) بدهد . بگیریید و به همان قدر راضی باشید و آن چه شما را از آن نهی می کند و به شما نمی دهد ، انجام ندهید و خواستار آن نباشید ، و از عذاب خداوند بترسید و تقوا پیشه کنید. محققا خداوند سخت عقوبت است " دسته هشتم : خدای تعالی در این آیات ، اموال عمومی را در اسلام که باید در مصارف دسته هایی مخصوص از مسلمانان و یا در مصارف تمام آنان (تا انتهای زندگی دنیوی) صرف گردد ، تعیین فرموده و این نحو مالکیت را (مالکیت عمومی و عناوین است) مقرر داشته است. ((و اعلموا انما غنمتم من شیء فان لله خمسہ و للرسول و لذی القربی والیتامی و المساکین و ابن السبیل ان کنتم آمنتم بالله و ما انزلنا علی عبدنا یوم الفرقان یوم التقی الجمعان و الله علی کل شیء قدیر))^{۲۴}

" و بدانید آنچه به غنیمت بردید (و با انواع کسب های و فعالیت ها گرد آورید و استفاده نمودید) خواه کم باشد یا زیاد یک پنجمش برای خدا و پیامبر و جانشینان او و یتیمان و بی چیزان و در راه ماندگان از خویشان او می باشد ، (این قانون را مراعات کنی و خمس را که ملک و حق آن ها است را به آن ها برسانید) اگر به خدا و آیاتی که ما بر بنده خود در روز جدا شدن حق از باطل و آن هنگامی که در گروه مسلمان و کافر (در جنگ بدر) بهم رسیدند (و شما مسلمانان فتح پیروزی را مشاهده کردید) نازل کردیم ، ایمان دارید ، و خدا بر همه چیز تواناست "

((انما الصدقات للفقراء و المساکین و العاملین علیها و المولفة قلوبهم و فی الرقاب و فی سبیل الله و ابن السبیل فریضة من الله و الله علیم حکیم))^{۲۵}

^{۲۴} انفال ، ۳۱

"مختصراً صدقات (زکات اموالی که باید زکات آن را داد) متعلق است به محتاجان و در ماندگان و کارکنان (در جمع آوری و حفظ و قسمت نمودن زکات) و کسانی که با دادن زکات دل هاشان مهربان می شود و در رزم با دشمنان ، مسلمانان را یاری می نمایند و همچنین در آزاد نمودن گردن های دربند و در ادای قرض های قرضمندان و در راه جنگ آوران در راه خدا و مرزداران قلمرو اسلامی و در کارهای خیر و مصالح اجتماعی و منافع عمومی و در رسانیدن در راه ماندگان و به شهرهایشان مصرف می شود.

و خدا زکات را در اموال شما برای مصرف موارد ذکر شده و مصارف تعیین گشته ، فرض کرد. فرض کردنی ثابت و غیر قابل تغییر و خدا دانا (مستحقان آن) و حکیم و فرمان دهنده (به قسمت اموال و تعیین مالکان به حسب مصالح واقعی) است.

(بعد از بیان آیات که به صورت مفصل دسته بندی شده بود و برای کاربرد آن در جامعه نیاز به کار و تلاش همه قشرهای جامعه می باشد نوبت به بیان روایات مربوط به اقتصاد است که این روایات نیز معتبر است و از منابع معتبر تهیه شده است روایات ائمه علیهم السلام نیز به گروه هایی تقسیم می شود که به صورت خلاصه به بیان آن می پردازیم.^{۲۶})

گروه اول : طبق این روایات زمین اصالتاً ملک خداوند است که حضرتش در اختیار ائمه هدی از جهت منصب حکومت و سرپرستی اجتماعی - که از جانب پروردگار واجد شان و شرایطند - گذارده و آنان هم در برابر گرفتن قسمتی از عوائد - برای تامین مخارج بودجه حکومت اسلامی - آن را به آحاد مردم خود تا زمانی که به عبادت و بهره گیری اشتغال دارند ، واگذار

^{۲۵}توبه ، ۶۰
^{۲۶}نقل از خود

نموده اند و در صورت معطل گذاردن حق تعمیر و بهره برداری و دادن خراج دولتی را به دیگران داده اند.

" در کتاب علی علیه السلام یافتیم : محققا زمین برای خداست که به هر کس از بندگان خود بخواهد واگذار می کند و عاقبت نیکو برای تقوا پیشه گان است. من و اهل بیت من آن هایی هستیم که خدا زمین را به ما واگذارده و ما تقوا پیشه گانیم و تمام زمین برای ماست پس هر کس از مسلمانان زمینی را آباد و قابل بهره گیری کند در تعمیر و بهره کشی از آن بکوشد باید خراج و مالیات آن را به پیشوا و سرپرستی که از اهل بیت من است بپردازد و در این صورت برای او جایز است از مابقی برداشت و درآمدش در زندگی خود صرف نماید.

و در صورتی که زمین را مهمل بگذارد و به خرابی بکشاند پس از او مسلمان دیگری آن را آباد کند و مشغول بهره گیری شود در این کار سزاوارتر و مقدم است بر او . و شخص دوم نیز باید مالیات و خراج بپردازد. و بقیه مالیات و درآمد را صرف خود کند .

این قارون و اجازه آبادانی و بهره کشی - به طوری که بیان شد - همگانی است تا صاحب بر حق حضرت مهدی عج الله با شمشیر ظهور کند . پس از تصرفات را بستند و تنها آن چه در دست شیعیان ما است در مقابل اجاره و سهمی که تعیین فرماید ، در دستشان باقی می گذارد (و قهرا ما بقی را باهر کس مصلحت مجتمع اسلامی اقتضا کند و به هر طور و کیفیتی که صلاح باشد و گذار می فرماید^{۲۷})

گروه دوم : طبق این روایات زمین به کسانی که آن را آباد می کنند و مورد بهره گیری قرار می دهند، تعلق دارد و این معنا با روایت گذشته مخالف نیست زیرا مالکیت دولت (حکومت شرعی

^{۲۷} وسائل الشیعه ، کتاب احیاء اموات ، باب ۳ روایت، ۲ از ابن خالد کابلی ، از حضرت ابی جعفر علیه السلام

(با حقوق کسانی که زمین ها را آباد می کنند و روی آن کار می کنند منافاتی ندارد چه این حقوق تحت قانون پرداخت خراج و مالیات محترم است و مالکیت دولت نیز پیش از این اقتضا نمی کند که زمین ها تحت نظارت دولت باشد و خراجی را که (به حسب) نیاز های اجتماعی تعیین می شود بستاند و نگذارد زمینی معطل بماند و در صورتی که آباد کننده در بهره گیری و ادامه آبادانی کوتاهی نکند زمین را از او گرفته و به دیگری که در این کار کوشا است واگذارد.

گروه سوم: در این روایات ، انفال که در مالکیت اما و سرپرست مجتمع اسلامی است و زمین های بایر و افتاده از آن جمله است بیان و شماره شده و این نحوه مالکیت یعنی مالکیت دولت (حکومت شرعی) تشریح گردیده است.

گروه چهارم: در این روایات کیفیت و حدود این که زمین هایی که مسلمانان با جنگ آوری و قوای قهریه فتح کرده اند و زمین هایی که ساکنانش با میل و رغبت مسلمان شده اند ، بیان شده است.

امام صادق علیه السلام می فرمایند: برای تمام مسلمانان است خواه فعلا مسلمان باشند و خواه پس از این مسلمان شوند ، خواه فعلا موجود باشند و خواه پس از این (تا انتهای زندگی انسان ها) آفریده شوند.^{۲۸}

توضیح : از این روایت و نظائر آن استفاده می شود زمین هایی که مسلمانان با پیکار فتح کرده اند و در زمان فتح آباد بوده اند و در فقه به زمین های مفتوح و زمین های خراجیه معروفند ، متعلق به تمام آن ها و وقف همه ایشان (تا انتهای زندگی) انسان هاست. این نحوه مالکیت اگرچه از بعضی از جهات با مالکیت دولت تفاوت دارد ولی در اینکه هر دو قسم دارایی ملی و

^{۲۸} وسائل الشیعه - احیاء اموات ، باب ۱۸ . از حلی

زیر نظارت دولت اسلامی می باشند و هیچ یک از افراد مجتمع ، حق تصرفات خصوصی و اجرای مالکیت شخصی را در آن ها ندارند مشترکند.

گروه پنجم : در این روایات حکم خریدن اراضی خراجی که متعلق به تمام مسلمانان است بیان شده و بلکه کیفیت خرید و فروش زمین ها به طور کلی تعیین گشته و از مجموع استفاده می شود که صرفا حقوقی که افراد در اثر کار و کوشش در زمین تحصیل می کنند و آثار و چیزهایی که در آن ها تولید می نمایند ، قابل خرید و فروش و نقل و انتقالند نه خود زمین ها. گروه ششم : در این روایات به خاطر جلوگیری از در آمد های گزافی - که صرفا انجام معاملات و بی کار به دست می آید- حدود و اختیارات کسانی که زمین های خراجی یا غیر خراجی یا سایر ابزار تولید و و سائل زندگی را اجاره کرده اند و می خواهند به دیگران اجازه بدهند و یا زمین های مزروعی اجاره شده را به مزارعه بدهند ، تعیین شده و نیز مقدار اختیارات اشخاصی که در انجام کارهایی اجیر شده و می خواهند دیگران را برای همان کار ها اجیر کنند معین گشته است.

گروه هفتم: در این روایات کیفیت گرفتن و حدود جزیه دولت اسلامی از اهل ذمه می ستاند و شرایط زندگی این اقلیت ها در قلمرو نفوذ حکومت اسلامی بیان شده است.

گروه هشتم: در این روایات عده ای از ثروت های طبیعی (غیر از زمین ها) مورد بحث قرار گرفته و همه افراد جامعه نسبت به آن ها نسبت تساوی ملاحظه گشته و تملک خصوصی هر کس نسبت به این بخش از ثروت های طبیعی بر اساس کار متناسب و لازم برای حیات آن ها و طبق تامین احتیاجات زندگی شان ، قانونی دانسته شده است.

رسول اکرم صلی الله و علیه و آله و سلم می فرمایند: پنج چیز است که نباید در آن بخل

کرد^{۲۹}

۱- آب ، ۲-نمک ، ۳- علف ، ۴- آتش ، ۵- علم

گروه نهم : در این روایات

فصل پنجم : بانکداری اسلامی

بانکداری اسلامی

اصول بانکداری

راه های استفاده درآمد

قدم به قدم تا پس انداز

مقدمه :

«یکی از ستون های اقتصادی هر کشور بانک می باشد که تمام سرمایه کشور در آن موجود می باشد هم چنین مردم نیز همواره پس اندازهای خود را به صورت امانت به بانک می سپارند که طبق قوانین بانک ها در مقابل آن شرایط و تسهیلاتی را نیز برخوردار می گردند.

اما آیا این تسهیلات و شرایط به سود اقتصاد کشور است آیا در کشور ما ایران به صورت کامل احکام اسلامی در بانکداری آن رعایت می شود . گروهی از بانک ها سعی بر انجام صحیح دارند اما گروهی خیر ، مردم ما نیز اطلاعاتشان در این مورد یا کم است یا چون مشکلاتشان زیاد است بدون برآورد سود و زیان از تسهیلات این بانک ها استفاده می کنند . در صورتی که هر کدام از ما با توکل به خداوند و مراجعه به احکام و آیات قرآن می توانیم زندگی را ابتدا با اصول و روش های صحیح اداره و چنانچه خواستیم از این تسهیلات

^{۲۹} وسائل الشیعه ؛ کتاب احیاء اموات باب ۶ روایت ۲

استفاده کنیم بهترین و صحیح ترین روش را انتخاب کنیم تا دچار مشکلات شرعی و تهیه و درآمدهای مشکوک نشویم. بانک ها هم موظف هستند طبق قانون اسلامی رفتار کنند . ما در این فصل سعی داریم شروع بانکداری اسلامی شرایط و شیوه کار آن ها را بیان و نیز راه هایی برای پس انداز خانواده ها تا دچار مشکل نشوند را بیان کنیم»^{۳۰}

بانکداری اسلامی چیست؟

آغاز بانکداری اسلامی به دغدغه یکی از کشورهای غرب در مورد رواج گسترده بانک داری ربوبی بر می گردد که در نتیجه آن شهید محمد باقر صدر در این باره تحقیقات جامعی به عمل آورد علت طرح موضوع هم این بود که مسلمانان استقبال چندانی از توزیع پول در بانکداری ربوبی نداشتند و سرمایه های خود را به طور معمول در این بانک ها سپرده گذاری نمی کردند شهید صدر دو بحث در ایجاد بانکداری غیر ربوبی بیان داشت : اول اینکه در اساس و به طور پایه ای ، بانکداری چگونه اسلامی می شود ، و دوم : این که چه کنیم تا در صورت عدم تغییر وضع موجود ، نوعی بانکداری رواج یابد که لاقفل شبهه ربوبی نداشته باشد ، یعنی از اساس و بنیان بانکداری اسلامی مطرح نشود که با مشی حکومت مطابق نباشد ، بلکه به گونه ای باشد که بتوان با حفظ شیوه بانکداری متعارف فعلی (ربوبی) و حذف نقاط منفی آن (ربوبی بوده) از طریق استناد به فتاوی مشهور و همچنین حفظ نقاط قوت این بانکداری همانند نقل و انتقال پول به اصلاح آن پرداخت شهید صدر روش دوم را پیشنهاد کرد؛ وی اجرای روش اول را که شامل ایجاد تغییرات اساسی در ساختار و بنیان بانکداری است به دلیل شرایطی که کافی نبود ، مناسب ندانسته و بنابراین بانکداری بدون ربا را مطرح می کرد ، این نوع نظام بانکداری بدون ربا ریشه در ایدئولوژی و ارزش های اقتصاد اسلامی دارد و تحقق آن مستلزم استقرار عدالت اقتصادی و اجتماعی و نیز توابع و نیز توزیع عادلانه درآمد و ثروت در جامعه است . بنابراین ، منظور از بانکداری اسلامی نوعی سیستم بانکداری است که مبتنی بر قوانین اسلامی و نظریات اقتصاددانان و کارشناسان علوم بانکی و علمای اسلام است . اگر مولفه های اصلی بانکداری اسلامی را حذف

---

^{۳۰}. نقل از خود

ربا از تمامی عملیات بانکی و انطباق عملیات بانکی با موازین شرعی بدانیم، اساس بانکداری اسلامی، تسهیم سود، مشخص بودن مسیر مصرف منابع و نظارت عملیات بانکی خواهد بود. بر این اساس، در بانکداری سنتی (ربوی) بین بانک و مشتری و گیرنده تسهیلات یک رابطه مستقیم وجود دارد و به واسطه وجود همین رابطه مستقیم، رابطه دائن و مدیون به وجود می‌آید، اما در بانکداری اسلامی وجوه سپرده‌گذاران طبق موازین شرعی و حقوقی و در قالب عقود معین سرمایه‌گذاری می‌شود.

در مبحث بانکداری اسلامی موضوع سود و حداقل سود مورد انتظار پیش کشیده می‌شود که با ربا (بهره)، به معنی دریافت هر مبلغ اضافه بر روی دین مشروط به این که قبلاً شرط شده باشد، تفاوت‌هایی اساسی دارد، از جمله اینکه:

سود با توافق طرفین تعیین و هر نرخ یا نرخ‌های ثابت از قبل تعیین شده، پرداخت می‌گردد سود قبل از تحقق حالت استلزام دارد، و پس از تحقق حالت الزام، ولی ربا بر ذمه وام‌گیرنده (مدیون) بوده و پرداخت آن در هر حالتی الزامی است.

سود

نظام بانکداری بدون ربا ریشه در ایدئولوژی و ارزش‌های اقتصادی اسلامی و تحقق آن مستلزم استقرار عدالت اقتصادی و اجتماعی و نیز توزیع عادلانه درآمد و ثروت در جامعه است.

اساس بانکداری اسلامی، تسهیم سود، مشخص بودن مسیر مصرف منابع و نظارت بر عملیات بانکی است حاصل بهره‌وری از عوامل تولید، بالاخص عامل کار و سرمایه است، ولی ربا حاصل بهره‌وری از سرمایه (دارایی‌های نقدی) است و صاحب سرمایه در تحقق آن مشارکت مستقیم ندارد. سود مستند و مجوز شرعی دارد و از لحاظ حقوقی و اقتصادی قابل توجیه است، ولی ربا مستند و مجوز شرعی ندارد و از لحاظ حقوقی و اقتصادی قابل توجیه نیست. از طرفی بانکداری اسلامی برخلاف دیدگاه سایر موسسات مالی که هرگز ارتباط بین بانکداری و اصول اخلاقی را نپذیرفته‌اند، پایبند به اصول اخلاقی است.

توجه به اوضاع مشتریان و وضعیت های موجود در نحوه رفتار با مشتری از ویژگی های این نظام است ، بنابراین تعریف ، بانک اسلامی پول های مشتریان خود را بدون تعهد مستقیم یا غیر مستقیم به پرداخت پاداش ثابت به سپرده های آنها دریافت می کند اما باز پرداخت اصل سپرده ها را به هنگام درخ واست مشتری تضمین می کند. بانک اسلامی ، وجوه نزد خود را (بدون وام دادن با بهره در فعالیت های تجاری و سرمایه گذاری به کار می گیرد) یعنی بر اساس مشارکت در سود و در صورتی که فعالیت مورد نظر زیان کند ، بانک نیز همانند سایر شرکاء در زیان سهیم خواهد شد.

برای تکمیل تعریف بانک اسلامی لازم است شرط دیگری به شرط عدم معامله با بهره (ربا) اضافه نموده ، و آن التزام به اصول شریعت اسلامی در تمام فعالیت ها و معاملات (و به دنبال آن عدم به کارگیری منابع مالی در فعالیت های غیر مشروع) و التزام به مقاصد شریعت در تامین منابع و مصالح جامعه اسلامی می باشد. بنابراین بانک اسلامی منابع مالی خود را به بهترین فعالیت های ممکن تخصیص داده و بر مبنای ارزش های اخلاقی و اصول شرعی برای تامین منافع فردی (در ضمن مصالح اجتماعی) به مشتریان خود مشاوره می دهد. ناگفته پیداست که این تعریف از بانک اسلامی (عدم کاربرد شرط ضروری و عمل به شریعت شرط کافی است مسئولیت سنگین به دوش این موسسه می افکند ، خصوصاً در شرایط امروزی کشورهای اسلامی که در تمام زمینه های تولیدی و تامین مالی لازم است منابع خود را به طور کامل و با بیشترین کارایی به کار گیرند تا بتوانند در فرآیند توسعه و زدودن فقر به موفقیت دست یابند . اهداف نظام بانکی در چارچوب چنین قانونی اینگونه عنوان شده اند - استقرار نظام پولی و اعتباری بر مبنای حق و عدل (با ضوابط اسلامی) به منظور تنظیم گردش صحیح پول و اعتبار در جهت سلامت و رشد اقتصادی کشور - فعالیت در جهت تحقق هدفها و سیاست ها و برنامه های اقتصادی دولت با ابزارهای پولی و اعتباری - ایجاد تسهیلات لازم برای گسترش تعاون عمومی و قرض الحسنه از طریق جذب و جلب وجوه آزاد ، اندوخته ها ، پس اندازها ، سپرده ها و بسیج و تجهیز آنها برای تامین شرایط و امکانات کار و سرمایه گذاری - حفظ ارزش پول و ایجاد تعادل در موازنه پرداخت ها و تسهیل مبادلات بازرگانی - تسهیل در امور پرداخت ها و دریافت ها و مبادلات و معاملات و سایر خدمات که به موجب قانون بر عهده بانک گذاشته می شود

اصول بانکداری اسلامی

بانکداری اسلامی همان اهداف بانکداری متداول دنیا را دنبال می کند با این تفاوت که ادعا می شود عملیات بانکداری در این بانک ها بر اساس فقه معاملات اسلامی صورت می گیرد . مهم ترین اصل در بانکداری اسلامی تقسیم سود و زیان حاصل از معامله و پرهیز از پرداخت ربا با همان بهره پول است.

عمومی ترین مفاهیم مو رد استفاده ، بانکداری اسلامی شامل (مضاربه (تقسیم سود) و دیعه (به امانت گذاردن) ، مشارکت (سرمایه گذاری مشترک) مرابه (قرارداد مبتنی بر قیمت تمام شده) و اجازه به شرط تملیک (لیزینگ) است.

در یک قرارداد رهنی به جای اینکه برای خرید یک کالا ، وام در اختیار خریدار قرار بگیرد ، بانک ها خود اقدام به خرید کالا می کنند و آن را دوباره به خریدار می فروشند و وجه آن را به صورت قسطی دریافت می کند.

کسی که بتواند از امکانات موجود خوب و بهینه استفاده کند موفق است

راههای صحیح استفاده از درآمد در خانواده؛

کسی که بتواند از امکانات موجود خوب و بهینه استفاده کند و با حداقل امکانات موفق و پیروز شود

زندگی دارای وجوه مختلف است . عاطفی ، آموزشی و تعلیم و تربیت مالی و سلامتی ....

هر کدام از این وجوه باید خیلی خوب مدیریت و هدایت شود تا امور مختلف زندگی دچار بحران شود . مثلاً زن و مرد باید به صورت توافقی در زمینه های مختلف برنامه ریزی کنند تا کودکان در زمینه ی تعلیم و تربیتی آموزش ببینند.

وجه شغلی فضای درون خانواده مخصوصاً راهنمایی های والدین بسیار در تعیینی شغلی آن ها موثر است

قدم به قدم تا پس انداز پول :

بدانید که هیچ وقت برای پس انداز کردن پول دیر نیست. در اینجا می خواهیم تکنیک های جمع کردن پول و پس انداز را برایتان معرفی کنیم؟

۱- همه ی حقوقتان را خرج نکنید

کار را با نگهداشتن میزان حتی خیلی کمی از حقوقتان شروع کنید هر ماه ۱۰ تا ۲۰ درصد از حقوق دریافتیتان را کنار بگذارید ، اما اگر نتوانستید آن قدر هم پس انداز کنید باز نگران نباشید مهم این است که پیوسته مقداری هر چند هم کم را پس انداز کنید.

۲- تعداد برداشت از حساب خود را کمتر کنید.

هر وقت که با استفاده از دفترچه حسابتان ، پولی برداشت می کنید ، یک نرخ اضافی هزینه می کنید مخصوصاً اگر برداشت را در بانک خودتان هم انجام ندهید این هزینه بیشتر خواهد شد.

پس به جای برداشت های مختلف ، هزینه ی یک هفته ی خود را برآورد کرده و همان میزان پول از حساب برداشت کنید و هر مقدار که آخر هفته از آن پول باقی ماند را به پس انداز خود اضافه کنید

۳- حواستان به پولتان باشد.

البته در این معامله سودی و یا جریمه ای دریافت نمی شود

به منظور جلوگیری از هرگونه قصور در این زمینه بانک اقدام به دریافت وثیقه می کند

کالا یا ملک مورد معامله از آغاز به نام خریدار ثبت می شود ، این کار مریحه نام دارد.

یکی دیگر از مفاهیم در انجام معاملات اسلامی اجاره وافتنا نام دارد که مشابه لیزینگ مستقلات است.

وام بانک های اسلامی برای خرید وسائل نقلیه نیز شیوه مشابهی از لیزینگ است که وسیله نقلیه را با قیمتی

بالتر از قیمت محمول به خریدار می فروشد اما مالکیت خود رو تا پایان مدت اقساط وام حفظ می کند .

نوعی دیگر از انواع تسهیلات بانک ملی اسلامی پرداخت وام به شرکت ها با نرخ بهره شناور است. نرخ بهره شناور به عنوان نرخ بازده ویژه یک شرکت به حساب می آید به علاوه اینکه سود بانک دقیقاً برابر با سود خود شرکت خواهد بود.

این فرم از مفاهیم خدمات بانکداری اسلام ی مشارکت نام دارد که بانک تامین کننده منابع مالی و شرکت پدید آورنده و مجری پروژه است که در پی یک طرح اقتصادی به سرمایه گذاری مشترک می پردازند بنابراین این سود و زیان نیز به طور مساوی بین آنها تقسیم می شود و شرکت نباید در صورت شکست در پروژه هزینه ها و زیان را بر عهده گیرد.

به خوبی مراقب دخل و خرجتان باشید ببینید پولتان را کجا خرج می کنید ، آن دسته از افرادی که می دانند پولشان را بابت چه خرج می کنند معمولاً کمتر خرج کرده و بیشتر پس انداز می کنند با یادداشت کردن همه خرج و مخارجشان ، هیچوقت بیش از بودجه تان خرج نخواهید کرد.

۴- کمتر سراغ وام های کوتاه مدت بروید

پولی که صرف سود وام می شود ، پولی است که می تواند پس انداز شود . تا آنجا که می توانید سعی کنید کمتر سراغ وام گرفتن بروید به خصوص وام های کوتاه مدت مثل وام دانشجویی ، وام ماشین و امثال اینها

۵- برنامه ریزی منظم پس انداز داشته باشید

به ندرت پیش می آید که کسی پس انداز را جزء برنامه ی منظم زندگی خود قرار دهد اما توصیه ما به شما این است که سعی کنید هر ماه ، هر چقدر که می توانید ، حتی ۲ ..... تومان هم که باشد. اما به طور مداوم و منظم پس انداز کنید.

نتیجه

آن گونه که در روش بانکداری اسلامی مشخص شد سعی شده بانک ها طبق قوانین اسلامی تاسیس شود . و حقوق شهروندان و سود و زیان آن ها به طور حلال باشد اما آیا این خطی مش ها در بانک ها رعایت می شود. ما باید خود ما مطالعه احکام شرعی و قوانین اسلامی به بانک هایی مراجعه کنیم که سود و زیان آن ها بین همه شرکاء به نسبت تقسیم شده و قوانین اسلامی در آن رعایت شود و حالت ربا نداشته باشد تا حدالامکان وام نگیریم به خصوص وام های پر سود و سعی کنیم سرمایه خود را برای ایجاد اشتغال جوانان صرف نماییم تا آن ها را در بانک ذخیره سازیم همان گونه که اسلام شیوه های مختلف درآمدزایی و پس انداز را بیان کرد. راه صحیح را پیدا نمود و انجام دهیم.^{۳۱}

فصل ششم : بیانات مقام معظم رهبری

آیات و روایات

بیانات

مقدمه

اگر دقت کرده باشید ، در سال های اخیر ، مقام معظم رهبری اسلامی سال ها را با محوریت اقتصادی تعیین می کنند مانند اصلاح الگوی مصرف ، همت و کار مضاعف و جهاد اقتصادی ، قطعاً این نام گذاری ها و استمرار وجه اقتصادی آن ، اتفاقی نیست و اندیشه ای پشت آن نهفته است ، هر چند حکومت وجوه مختلفی از اقتصاد و سیاست و هنر و اجتماع روابط بین الملل را در بردارد ، اما تردیدی نیست جامعه ای که کاستی های اقتصادی دارد ، فقط از منظر اقتصادی عقب نخواهد ماند بلکه در سایر حوزه های به هم پیوسته اش نیز مواجه با کاستی خواهد شد و به سر منزل مقصود نخواهد رسید . رهبر اسلام نیز با توجه به اهمیت اقتصاد بیانات خود را با توجه به آیات و روایات تحلیل نموده و حکومت و کشور و مسئولین را راهنمایی کرده که ما در این فصل به بیان مواردی از آن پرداخته ایم

---

^{۳۱}. نقل از خود

«وَلَاتَنْهَوَا و لَاتَحْزَنُوا و أَنْتُمْ الْأَعْلُونَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ»^{۳۲}

ترجمه : [شما مسلمانان] سست نشوید و غمگین نگردید! و شما برتر اگر ایمان داشته باشید!

نکته :

طبق صریح آیه ی یاد شده ، مومنین نسبت به دیگران برتری خواهند داشت . از طرفی دیگر می دانیم که یکی از لوازم برتری ، بی نیازی اقتصادی از دولت های استکباری و خودکفایی مسلمانان است ، زیرا بدیهی است که نیاز و احتیاج به دیگران همیشه ملازم با ذلت و اسارت است . ازین رو ملتی که بخواهد عزیز و سربلند زندگی کند باید ابتدا خود را از بند اسارت آزاد سازد چنین ملتی است که سزاوار صنعت ایمان است و ملتی که با ذلت و خواری دست نیاز به سوی یگانه دراز می کند ، طبق صریح این آیه ، ملت مومنی نیست.

مقام معظم رهبری :

«آمریکا و اذنان او چه تلاش کنند ما نخواهند توانست این ملت را از رسیدن به قله ای که امام عزیزش همه را به آن سمت هدایت می کرد ، باز بدارند. اگر تمام کردن کلفت ها و قلدرهای دنیا هم دست در دست یکدیگر دهند ، نمی توانند ما را از حرکت به سمت جامعه ی اسلامی مرفه و عادل و آباد و باز دارند. ما بحمدالله اراده ی پیمودن این راه و انجام این کار را با لطف الهی و کمک مردم داریم و چیزی هم که نداریم. فقط مواظب باشید وحدت و شور و احساس تکلیف را در خود حفظ کنید . قرآن به مسلمان ها خطاب می کند و می گوید : «اگر مومن باشید [آن کنتم مومنین] ، نه از کسی بترسید و نه سست شوید [وَلَاتَنْهَوَا و لَاتَحْزَنُوا] فطهر ایمان ، همین شود و نشاط و تلاش و وحدت و حضور در صحنه است ؛ دشمن هم از همین می ترسد . تا وقتی حضور قوی و پر شور شما مردم استمرار دارد . ان شاء الله لطف خدا هم با ما خواهد بود»

«وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْعُوفِينَ سَبِيلًا»^{۳۳}

^{۳۲} . سوره آل عمران ، آیه ۱۳۲

ترجمه : «خداوند هرگز کافران را بر مومنان تسلطی نداده است»

نکته :

در اقتصادی که مد نظر قرآن است ، سعی بر این است که با استفاده از سلاح پویایی اقتصاد ، حاکمیت دولت اسلام در روابط با بیگانگان حفظ شود ، زیرا در روابط خارجی بین دولت ها مناسبات اقتصادی و سیاسی بسیار بهم پیوسته و در هم تنیده اند ، هم اکنون وابستگی سیاسی ای که در بسیاری از کشورهای به ظاهر مسلمان مشاهده می شود ، نتیجه ی مستقیم وابستگی اقتصادی آنها برابر قدرت هاست . از این رو برای حفظ اعتبار و حیثیت اسلامی ، دولت های اسلامی موظف هستند از هر گونه عمل که راه نفوذ کفار را برای تسلط بر مسلمین می گشاید ، خودداری کنند و پیشاپیش راه های نفوذی آنان را با تدبیر و سیاست نبیند و از آن جا که بزرگ ترین راه نفوذ آنان ، تامین نیازمندی های اقتصادی است ، از این رو اعمال سیاست اقتصادی خودکفا و همیاری عموم اقشار در قطع وابستگی و بستن راه های نفوذی آنان از مهم ترین مسئولیت های ملت اسلامی است.

مقام معظم رهبری :

«یک نکته این است که ما هر چه که عرض می کنیم ، با این پیش فرض ها بایستی ملاحظه بشود. ما چند پیش فرض داریم . یکی این است که پیشرفت علمی ، ضرورت حیاتی کشور در علوم مختلف است . البته رتبه بندی علوم را بهم عرض می کنیم که یکی از کارهای مهم است . پیش فرض دوم این است که این پیشرفت علمی ، اگر چه که با فراگیری علم از کشورها و مراکز پیشرفته تر علمی حاصل خواهد شد . بخشی از آن بلاشک این است – اما فراگیری علم یک مساله است تولید علم یک مساله ی دیگر است نباید ما در مساله ی علم ، واگن خودمان را به لوکوموتیو غرب ببندیم . البته اگر این وابستگی ایجاد شود یک پیشرفت هایی پیدا خواهد شد در این شکی نیست ، لیکن دنباله روی ، نداشتن ابتکار ، زیر دست بودن معنوی ، لازمه ی قطعی این چنین پیشروی است این جایز نیست»

^{۳۳} .سوره نساء ، آیه ۱۴۱ .

* «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ ، اَتْرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا اللَّهَ عَدُوًّا لَكُمْ سُلْطَانًا فِيهَا»^{۳۴}

ترجمه : ای کسانی که ایمان آورده اید ! کافران را در مقابل مومنان برای خود در دست می گیرید . مگر می خواهید برای خدا علیه خودتان دلیلی آشکار قرار داده باشید؟

« يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ النَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فِئْتُمْ مَائِنَّ فَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ»^{۳۵}

ترجمه : ای مومنان ! یهود و نصاری را به دولتی مگزید . بعضی از آن ها دوستان بعضی دیگرند هر که از شما با ایشان دوستی کند خود از ایشان است . همانا خداوند مردم ستمگر را هدایت نمی کند.

« يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُؤًا وَ لَعِبًا مِنْ الَّذِينَ أوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكَفَّارَ أَوْلِيَاءَ وَتَقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنْتُمْ مومنين»^{۳۶}

ترجمه : ای کسانی که ایمان آورده اید ! با آن گروه از کفار ، اهل کتاب که دین شما را به سخریه گرفته ، بازیچه اش پندارند دوستی نکنید و از خدا بپرهیزید اگر مردمی با ایمانید

نکته :

در این آیات می خوانیم : «مسلمانان از قبول ولایت کفار سخت برحذر داشته شده اند و از آن جا که یکی از ریشه های خطرناکی که عامل پذیرش ولایت کفار و قبول این اسارت می شود چیزی جز نیازهای اقتصادی نیست ، این آیات هر کدام با بیان ویژه ای تاکید بر ضرورت عدم تحمل ولایت کفار و یهود و نصاری دارد و طبعاً بهترین علاج آن خودکفایی مسلمین برای رهایی از نوع کفار است ، چرا که نیازمندی ، سرانجام آنان را در شبکه ی صید کفار می اندازد ، و به سیادت و عزت و عظمت آنان لطمه وارد می سازد»

^{۳۴} .سوره نساء آیه ۱۴۴

^{۳۵} .سوره مائده آیه ۵۱.

^{۳۶} .سوره مائده ، آیه ۵۷.

«موقعیت هر ملّتی در پیشرفت های خود نسبت معکوس با نفوذ بیگانگان و دشمنان در آن کشور دارد . این ها نسبت شان متعکس است . یعنی هرگاه بیگانه و یک قدرت خارجی ولو آن قدرت خارجی علناً اظهار دشمنی نکرده باشد - نفوذش در بین مردم , قشرهای مختلف و فضای سیاسی بیش تر باشد این ملت از آینده ای همراه با عزت و همراه با افتخار و تامین شده فاصله اش بیشتر است , نه این که با هر بیگانه ای باید ستیزه گری کرد نه گاهی هم انسان به خاطر مصالح با بیگانه ای دوستی می کند اما به همان بیگانه دوست هم نباید اجازه داد که در امور داخل این خانه , این خانواده , این کشور و این جامعه بتواند نقش ایفا کند . از اول انقلاب که به کلی رشته های نفوذ آمریکا و دیگر قدرتمندان - فقط هم آمریکا نبود ؛ منتها بدترینشان آمریکا بود - در این کشور گسسته شد ؛ این ها دایم در فکر بودند که به نحوی در داخل کشور نفوذ کنند و به پیاده کردن فکر خودشان , حرف خودشان , کار خودشان و مقاصد و هدف های خودشان بپردازند. از همه ی راه ها هم برای این کار استفاده می کنند»^{۳۷}

«آمحمد رسول ا .... وَالَّذِينَ مَعَهُ وَآمِدَاؤُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءَ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُءُوعًا سَجْدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ رِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وَجُوهِهِمْ مَنْ أَمَرَ السُّجُودَ , ذَلِكَ مِثْلُهُمْ فِي الثُّورَاهِ وَمِثْلُهُمْ فِي الْأَنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْمُهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سَوْفِهِ يَعْجَبَ الزَّرَّاعُ لِيَفِيضَ بِهِمُ الْكُفَّارَ , وَعَدَالَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا»^{۳۸}

«محمد رسول الله (ص) فرستاده خداست » و کسانی که با او هستند در برابر کفار سر سخت و شدید و در میان خود مهر مانند پیوسته آن ها را در حال رکوع و سجود می بینی در حالتی که همواره فضل خدا و رضای او را می طلبند , نشانه ی آن ها در صورتشان از اثر سجده نمایان است به این توصیف آنان در تورات و توصیف آنان در انجیل است / همانند زراعتی که جوانه های خود را خارج ساخته , سپس به تقویت آن پرداخته تا محکم شده و بر پای خود ایستاده است و به قدری نمو و رشد کرده که زارعان را به شگفتی وا

^{۳۷} .بیانات در دیدار دانشجویان و دانش آموزان و جانبازان

^{۳۸} .سوره فتح , آیه ۲۹

می دارد ، این برای آن است که کافران را به خشم آور (ولی) کسانی از آن ها را که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده اند. خداوند وعده ی آمرزش و اجر عظیمی داده است.

نکته

مفاد این آیه ، با توجه به توصیف امت اسلاحم با جمله ی «فَاسْتَعْلِیْظُ فَاَسْتَوَى عَلٰی سَوْمِهِ» (نیرومندی و برپای خود ایستادن) قدرت یافتن مسلمانان و رسیدن آنان به آن درجه از شکوه و عظمتی است که دشمنان اسلام تاب تحمل آن را نداشته باشند ، به طور حتم تا چنین هدفی در عملیات اقتصادی منظور نگردد و مسلمانان خود را از نقش پیرو و دنباله رو بیرون نیاورند نه تنها در صحنه ی اقتصاد پیوسته شکست می خورنده بلکه در اخلاق و فرهنگ که منشأ هرگونه شکست مادی و معنوی دیگر است ، شاهد سقوط قطعی خود خواهند بود . در نتیجه مسلمین باید اقتصادی خود کفا و غیر متکی به غیر داشته باشند و اقتداری که به دنبال آن هستند باید هم اقتدار سیاسی ، هم اقتدار نظامی و هم قدرت اقتصادی و هم توانمندی فرهنگی باشد.

مقام معظم رهبری

«اسلام پیروان خود را این جور تربیت می کند»

«وَالَّذِينَ مَعَهُ اَسَدَاءٌ عَلٰی الْكٰفِرِ رُحَمَاءٌ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكْمًا مُّتَّجِدًا يَّبْغُونَ فِضْلًا مِّنَ اللّٰهِ وَ رِضْوَانًا سِمَاهُمْ فِي

وَجْوهِهِمْ مِّنْ اَثْرِ السُّجُوْدِ»

«این ها نشانه های امت اسلامی است این ها آن معنویتی است که در آن ها وجود دارد آن توکل آن توجه به خدا ، آن تذکره ، آن حضور در مقابل پروردگار ، این خاصیت پرورش انسان مسلمان و مومن است اسلام این گونه انسان را پرورش می دهند . در مقابل خدای متعال خامع ، با برادران ایمانی ، رحیم ، مهربان ، اخوت ، اسلاحمی برقرار ، اما در مقابل مستکبران در مقابل ظالمان مثل کوه استوار می ایستند این همان مراحل رشد امت اسلامی است ؛ ، سرمی زنده رشد می کند ، بالندگی پیدا می کند ، مستحکم می شود ،

خود آن نکسانی که این زمینه را فراهم کردند ، به شکفت می آیند این دست قدرت الهی است که این جو را انسان را رشد می دهد دشمن مستکبر وقتی به این انسان مسلمان تربیت شده ی بالیده ی در دامن اسلام نگاه می کند ، معلوم است که به خشم می آید و ناراحتی می شود ما باید این جو را عمل کنیم خود بسازیم . خود را با قرآن تطبیق دهیم . اخلاق خود راه رفتار خود را با دوستان ، با معارضان و معاندان با مستکبران ، طبق برنامه ی قرآن تنظیم کنیم ، خداوند متعال وعده کرده است که به افرادی که این جور حرکت کنند پاداش خواهد داد ، اجر خواهد داد ، این اجر هم در دنیاست ، هم در دنباله آن در آخرت در دنیا عزت است برخوردار از زیبایی ها و تمتعات الهی در این عالم است ، که برای انسان ها فراهم کرده است در آخرت هم رضوان الهی و بهشت الهی است»^{۳۹}

«یا ایها الذین آمنوا لا تَتَّخِذُوا عَدُوِّی وَعَدُوِّكُمْ أَوْلِیَاءَ تَلْقَوْنَ إِلَیْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَ قَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ»^{۴۰}

«ای کسانی که ایمان آورده اید با دشمن من و دشمن خودتان را دوست نگیرید ! شما نسبت به آنان اظهار محبت می کنید در حالی که آن ها در آن چه از حق برای شما آمده کافر شده اند»

نکته

پاره ای از مومنان که از مکه به مدینه هجرت کرده بودند در نهان رابطه ی دوستی خود را با برخی مشرکان حفظ کرده بودند تا بدین وسیله کفار مشرک از فامیل و کاخشان در مکه نگهداری کنند و آن ها را تحت حمایت خود بگیرند. آیه ی یاد شده مسلمانان را حتی از این مقدار مودت و پیوند برحذر می دارد . اکنون که تا این حد رابطه را با کافران ممنوع است ، باید دید اسلحهم در مورد پاره ای از مامداران کشورهای اسلامی که از نظر بازرگانی کشاورزی، صنعتی و سرانجام در همه ی امور اقتصادی، کشورهای خود را وابسته به کفار ، مشرکان و یهود صهیونیست کرده اند ، چه نظری دارد تردیدی نیست که این گونه پیوندها قبل از این که مسلمانان را از مشکلات اقتصادی نجات بخشد به مفسد اخلاقی و ضلالت های فکری که منشأ همه گونه وابستگی های اقتصادی است ، می کشاند و سرانجام با دریافت وام های ربوی ، در مقابل تاراج ذخایر ملی ،

^{۳۹} .بیانات در دیدار مسئولان نظام روز میلاد پیامبر اکرم (ص)

^{۴۰} .سوره ممتعه آیه ۷

آنان را به ورشکستگی اخلاقی و اقتصادی سوق خواهد داد . بنابراین بار دیگر با صراحت اعلام می شود که هیچ گونه راه حلی را برای نجات مسلمین از چنگال این استعمارگران دیو صفت جز خود کفایی خود مسلمانان نخواهد بود.^{۴۱}

مقام معظم رهبری :

«هر ملتی و کشوری در طول زندگانی ممتدی خویش ، دوران هایی و حوادثی را می گذراند که تاثیر آن در سرنوشت تاریخی او ، بس تعیین کننده و ماندگار است و می تواند او را به نیک بختی و عزت و اقتدار یا سیه روزی و ذلت و حقارت بکشاند . این حوادث هر چند سال ها به طول انجامد در مقایسه با عمر ملت ها ، در حکم لحظه ای زودگذر است و اگر ملتی در تند باد چنین حوادثی قرار می گیرد از خود اراده و هوشمندی و ایمان که تاثیر آن در سرنوشت تاریخی او ، بسی تعیین کننده و ماندگار است و می تواند او را به نیک بختی و عزت و اقتدار یا سیه روزی و ذلت و حقارت بکشاند ، این حوادث هر چند سال ها به طول انجامد در مقایسه با عمر ملت ها ، در حکم لحظه ای زودگذر است ، و اگر ملتی در تند باد چنین حوادثی قرار می گیرد از خود اراده و هوشمندی و ایمان و استقامت نشان دهد . قله های شرف و بهروزی را فتح می کند و قدم در جاده ی پیشرفت و تعالی می گذارد و با هر گردنه ی دشوار و سنگلاخی مواجه شود از آن عبور می کند و خود را به هدف می رساند ، ولی اگر ضعف و تن پروری و دل سپردن به لذت و راحت موقت و ناهوشمندی و بی ارادگی و بی ایمانی گریبان گیر او شود آینده ی خود را تباه می کنید و دست خوش ذلت و اسارت و وابستگی می شود و همه ی سختی ها و گرفتاری های ملل عالم که ناشی از وابستگی و اسارت است پی در پی و به تدریج براو می تند و او را دچار بدبختی دنیا و آخرت می کند

ملت های پیشرو و موفق جهان ، در همه ی دوران ها ، ملت هایی هستند که در یکی از چنین لحظه های تاریخی تصمیمی شرافتمندانه و شجاعانه گرفته و سختی های مجاهدت و پایداری را با شوق و شور ، تحمل کرده اند و خود را با تلاش و هوشمندی به نقطه ی امن و عزت و اقتدار رسانده اند . ملت بزرگ ایران در

^{۴۱} .بیانات در دیدار مسئولان نحلّام ، روز میلاد پیامبر اکرم (ص)

انقلاب اسلامی کبیر خود در سال ۱۳۵۷ به اولین پیروزی تاریخی خود رسید ، یکی از زیباترین و شگفت انگیز ترین نمایش ها را از این گونه در صحنه ی تاریخ اجرا کرد . رژیم پهلوی که در بی کفایتی و فساد و سرسپردگی به بیگانگان در میان حکومت های فاسد این منطقه از همه روسیاه بود در طول سال ها حکومت خود بزرگ ترین ضربه ها را بر ملت و کشور ایران وارد آورده بود ، ملت را با دیکتاتوری خشن و سرکوب بی رحمانه از صحنه ی سیاسی کشور بیرون رانده ، منافع کشور را قرباری بند و بست با قدرت های مداخله گر و کُمپانی های غارت گر کرده ، جوانان را با رواج ابتذال و شهوترانی از اندیشیدن به سرنوشت کشور بازداشته و صدای هر معترض و آزادی خواهی را در گلو شکسته بود.

با نابود کردن کشاورزی ملی و وابسته کردن صنعت ناقص و معیوب و بازگذاشتن دست بیگانگان حریص و نوکران دربار و غارت منابع نفتی و بذل و بخشش ثروت ملی به اربابان آمریکایی و اروپایی و ویران کردن روستاها و تبدیل ایران به بازار کالاهای بی ارزش خارجی و پس مانده ی محصولات کشاورزی آمریکا و برنامه های خائنانه ی دیگری از این قبیل ، اقتصاد کشور را دچا رانحطاط مزمن و وابسته به اراده ی قدرت های خارجی کرده و رگ حیات ملت را به دست دشمنان سپرده بود.

[...] نهضت اسلامی به رهبری امام خمینی عظیم در میانه ی سال ۱۳۴۱ تا ۱۳۵۷ در چنین شرایطی آغاز شد و رشد و تکامل یافت امام بزرگوار ما با تکیه به تعالیم اس لام ناب محمدی (ص) و با اعتماد به ایمان دینی مردم و با شجاعت و اخلاص و توکل کم نظیر خود ، راه مبارزه را در میان سختی ها و مصائب طاقت فرسا گشود و پیش رفت و صبورانه و پیامبر گونه ذهن و دل مردم را با واقعیت های تلخ و راه علاج آن آشنا کرده ملت ایران که از اولین قدم ها به ندای این مرد الهی و روحانی گوش فرا داده و به منطق حق و درس روشنفکران او دل بسته بودند ، با انگیزه ی نیرومند ایمان و عشق به اسلاحم ، فداکاری ها و جانفشانی های فراموش ناشدنی کردند.

[....] در سازندگی مادی کشور آن چه در این بیست سال اتفاق افتاده ، در همه ی حکومت جباران پهلوی و پیش از آن بی سابقه است و حجم خدماتی که در این مدت به دست فرزندان کشور و پروردگان انقلاب

تقدیم ایران عزیز شده است فهرستی بلند و افتخار آمیز دارد و البته در رأس همه ی آن ها ومهم ترین خدمت انقلاب در زمینه ی بنای علمی و عمرانی کشور ، روح خود باوری و اعتماد به نفسی است که سرمایه ی از دست رفته ی ملت ایران در طول قرن های اخیر بود و نابود کردن آن گناه بزرگ و پادشاهان بی کفایت و دست نشانده ی غرب بوده است.

امروز ایرانی احساس می کند که خود قادر به اراده ی کشور ، قادر بر سازندگی ، قادر بر عبور از موانع و قادر بر ابتکار و نوآوری است و این همان سرمایه ی لایزالی است که هر ملتی را در رسیدن به هدف های خود کامیاب می سازد و همین است که در ۲۰ سال گذشته آن همه افتخارات را در زمینه های علمی و صنعتی و نظامی و سیاسی نصیب ملت ایران کرده است.^{۴۲}

نتیجه

«رهبر فرزانه انقلاب با عنایت به آیات و روایات هر لحظه مسئولان و مردم کشور را در بیداری اقتصادی سفارش و راه صحیح کسب روزی را بیان کرده و قرآن و سفارشات اهل بیت (ع) را الگو و محور انجام فعالیت ها بیان نموده تا ما فراموش نکنیم که بهترین راهنما ما را در اختیار داریم چقدر به این سفارشات گوش فرا می دهیم آیا مسئولان ما همواره این راهکارها و دغدغه ها را سرلوحه کار خود قرار می دهند کاش این گونه باشد تا ما همواره بر تحریم ها و غرب پیروز باشیم»^{۴۳}

نتیجه و پیشنهادات

همواره رهبران و پیشوایان حکومت اسلامی آینده نگر بود و قبل از وقوع حوادث مردم آن جامعه را گوشزد نموده و هدایت می کردند و حال که این پرچم به دست مقام معظم رهبری داده شده ایشان نیز همواره در این سال های امید تاکید فراوانی بر اقتصاد و اشاعه فرهنگ اسلامی فرموده و این سال ها را به نام جهاد اقتصادی ، حماسه اقتصادی و بصیرت دینی و اقتصاد مقاومتی و بصیرت فرهنگی نام گذاری نموده اند

^{۴۲} . پیام به ملت ایران به مناسبت سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی ، سال ۱۳۷۷

^{۴۳} . نقل از خود

آیا غیر از این است که چون ولایت تاکید دارد ما نیز باید به (اصلاح الگوی مصرف) بپردازیم گر چه ظاهر نام گذاری سمبلیک می نماید اما در واقع حرکت عظیم و مقتدرانه را می طلبد که این حرکت عظیم از طرف رهبری معظم با تذکر عمیق و ظریف در غالب نام گذاری بیان شده است ایشان نیز از بهترین هدایتگر یعنی قرآن راه را نشان داده و به تحلیل اقتصاد اسلامی پرداخته اند

پس در نتیجه وظیفه تک تک ما و مسئولین است که این هدایت روشن را سرلوحه راه خود قرار داده و همواره برای امنیت کشور و نجات از استعمار و ایجاد استقلال اقتصادی تلاش کنیم

منابع و ماخذ

قرآن

- ۱- نقشه راه در جهاد اقتصادی/ اسحاقی سید حسین ؛ ۱۳۹۰
- ۲- مکتب و نظام اقتصادی اسلام / هادوی تهرانی مهدی ؛ ۱۳۷۸
- ۳- اقتصاد اسلامی یا مالکیت در اسلام / تهرانی علی ؛ ۱۳۵۳.۴-
- ۴- بیانات در مراسم بیعت جمع کثیری از اقشار مختلف مردم در سراسر کشور , ۱۳۶۸/۴/۱۸.
- ۵- بیانات در دیدار نخبگان علمی و اساتید دانشگاه ها ؛ ۱۳۸۷/۷/۳.
- ۶- بیانات در دیدار دانشجویان و دانش آموزان و جانبازان , ۱۳۷۹/۸/۱۱
- ۷- بیانات در دیدار مسئولان نظام در روز میلاد پیامبر (صلی الله علیه و آله) ؛ ۱۳۸۹/۱۲/۲
- ۸- پیام های اقتصادی قرآن , دکتر سید الجمال الدین موسوی اصفهانی
- ۹- پیام به ملت ایران به مناسبت بیستمین سالگرد انقلاب اسلامی ؛ ۱۳۷۷/۲/۱۱
- ۱۰- اقتصاد در قرآن / ابراهیمی , محمد حسین ؛ ۱۳۷۵

١١- وسائل الشيعة / باب ٧ / حر أملی